

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**REFORME NA TRGU DELA V SLOVENIJI IN
PRIMERJAVA Z NEMČIJO**

Polona Petač

Ljubljana, september 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**REFORME NA TRGU DELA V SLOVENIJI IN PRIMERJAVA Z
NEMČIJO**

Kandidat/ka: Polona Petač
Vpisna številka: 04032138
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Javna uprava
Mentor: dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, september 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani/-a »Polona Petač«, študentk/-a »Visokošolskega strokovnega študijskega programa Javna uprava«, z vpisno številko »04032138«, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom : »Reforme na trgu dela v Sloveniji in primerjava z Nemčijo«.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel/a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel/a da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobil/a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/a v predloženem delu
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. List RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za upravo v skladu z njenimi pravili,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektoriral / la: «Irena Traven«, prof. slovenščine

Ljubljana, _____

Podpis avtorja/-ice: _____

POVZETEK

Med posameznimi vrstami ekonomskih reform so med najpomembnejšimi praktično povsod, kjer se o reformah razpravlja, reforme na trgu dela. Diplomsko delo govori o reformah na trgu dela v Sloveniji in Nemčiji. Trg delovne sile predstavlja širok pojem. Vključuje sistem zaposlovalne politike, socialne zaščite, sistem plač, problem brezposelnosti itd. Diplomsko delo je osredotočeno predvsem na brezposelnost. Zaposlovanje in brezposelnost sta v sodobnem svetu, v času hitre globalizacije, temeljna problema, s katerima se soočajo posamezne družbe in posamezniki. Opisala sem evropski, slovenski in nemški trg dela ter zgodovino dogodkov na trgu dela in brezposelnost v Sloveniji. Pisala sem tudi o značilnostih na trgu dela v obeh državah ter predstavila reforme na trgu dela v Sloveniji in Nemčiji. Zadnje poglavje je namenjeno primerjavi reform na trgu dela med Slovenijo in Nemčijo. Predvsem sem primerjala stopnjo brezposelnosti v različnih državah EU v lanskem letu ter primerjala letno stopnjo brezposelnosti med Slovenijo in Nemčijo od leta 2004 do 2010.

Ključne besede: trg dela, reforme, primerjava držav, Slovenija in Nemčija.

ZUSAMMENFASSUNG

REFORMEN AUF DEM ARBEITSMARKT IN SLOWENIEN UND IM VERGLEICH ZU DEUTSCHLAND

Bei den einzelnen wirtschaftlichen Reformen wo man immer wieder diskutiert, sind die wichtigsten Reformen die auf dem Arbeitsmarkt. Mit diesem Thema befasste ich mich in meiner Diplomarbeit. Insbesondere habe ich ueber die Reformen auf dem Arbeitsmarkt in Slowenien und Deutschland geschrieben. Der Arbeitsmarkt stellt ein umfassendes Konzept dar. Es beinhaltet ein System der Beschaeftigungspolitik, sociale Sicherung, Lohnsystem, Problem der Arbeitslosigkeit etc. Vor allem habe ich mich auf die Arbeitslosigkeit konzentriert. Natuerlich ist die Beschaeftigung und Arbeitslosigkeit in der modernen Welt, in einer Zeit der rasanten Globalisierung eines der grundlegenden Problemen mit denen sich einzelne Unternehmen auseinandersetzen muessen. In meiner Diplomarbeit beschrieb ich den europaeischen, slowenischen und deutschen Arbeitsmarkt und die Geschichte der Ereignisse auf dem Arbeitsmarkt und die Arbeitslosigkeit in Slowenien. Ich habe auch die Eigenschaften des Arbeitsmarktes beider Laender verglichen und beschrieb die Reformen am Arbeitsmarkt. Das letzte Kapitel befasst sich mit dem Vergleich der Reformen am Arbeitsmarkt zwischen Slowenien und Deutschland. Insbesondere verglich ich die Rate der Arbeitslosigkeit von verschiedenen EU Laendern im letzten Jahr und die jaehrliche Rate der Arbeitslosigkeit zwischen Slowenien und Deutschland von 2004 bis 2010.

Schlusselwoerter: Reformen, Arbeitsmarkt, , Vergleich, Slowenien und Deutschland.

KAZALO VSEBINE

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	ii
POVZETEK	iii
ZUSAMMENFASSUNG.....	iv
KAZALO VSEBINE	v
1 UVOD	1
2 TRG DELA	3
2.1 EVROPSKI TRG DELA.....	3
2.2 SLOVENSKI TRG DELA.....	5
2.3 ZGODOVINA TRGA DELA IN BREZPOSELNOST V SLOVENIJI	8
2.4 NEMŠKI TRG DELA	13
3 ZNAČILNOSTI NA TRGU DELA V SLOVENIJI IN NEMČIJI.....	15
3.1 BREZPOSELNOST V SLOVENIJI	15
3.2 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI.....	17
3.3 PROBLEM BREZPOSLENOSTI V NEMČIJI	19
4 REFORME NA TRGU DELA V SLOVENIJI	23
4.1 REFORMA POKOJNINSKEGA SISTEMA	23
4.2 RAZVOJ ČLOVEŠKIH VIROV	25
4.3 ZAKON O MALEM DELU	26
4.4 ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH.....	27
4.5 ZAKON O UREJANJU TRGA DELA.....	27
4.6 UKREPI NA TRGU DELA	29
5 REFORME NA TRGU DELA V NEMČIJI	31

5.1 AGENDA 2010.....	31
5.2 HARTZ-KONZEPT	31
5.3 REFORME POKOJNINSKEGA SISTEMA	35
6 PRIMERJAVA REFORM NA TRGU DELA	37
7 ZAKLJUČEK.....	41
LITERATURA.....	43
VIRI	45

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Število registrirane brezposelnosti od leta 1991 do maja 2011	11
Grafikon 2: Gibanje števila brezposelnih za Slovenijo za obdobje od 2007 do novembra 2009 po mesecih (stanje konec posameznega meseca).....	12
Grafikon 3: Število brezposelnih oseb v Nemčiji od leta 1991 do maja 2011	21
Grafikon 4: Primerjava stopenj brezposelnosti med Slovenijo in Nemčijo v letih 2004–2010.....	39
Grafikon 5: Stopnja brezposelnih v različnih državah konec leta 2010	40

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število registrirane brezposelnosti od leta 1991 do maja 2011.....	10
Tabela 2: Število brezposelnih za Slovenijo od 2007 do novembra 2009.....	12
Tabela 3: Vključitev brezposelnih v programe APZ v Sloveniji.....	19
Tabela 4: Število brezposelnih oseb v Nemčiji od 1991 do maja 2011	20
Tabela 5: Primerjava stopenj brezposelnosti med Slovenijo in Nemčijo v % (2004–2010).....	38
Tabela 6: Stopnja brezposelnih v različnih državah konec leta 2010.....	39

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

ACS	Andragoški center Slovenije
ADS	Anketa o delovni sili
APZ	Aktivna politika zaposlovanja
BDP	Bruto družbeni proizvod
CIPS	Center za informiranje in poklicno svetovanje
DUK	Državna volilna komisija
EU	Evropska unija
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
o. t.	Odstotna točka
RS	Republika Slovenija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SVLR	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
SVREZ	Služba vlade RS za razvoj in evropske zadeve
UMAR	Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZPIZ	Zakon za pokojninsko in invalidsko zavarovanje
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

1 UVOD

Med posameznimi vrstami ekonomskih reform so med najpomembnejšimi praktično povsod, kjer se o reformah razpravlja, reforme na trgu dela. Ali reforme potrebujemo ali ne, ni več vprašanje. Če želi Slovenija postati ena izmed najbolj razvitih držav EU, so reforme nujne. Ključni cilj reform mora biti razbremeniti gospodarstvo ter povečati zaposlenost, saj to vodi k povečanju blaginje prebivalstva. Področje, ki ga v diplomskem delu proučujem, so reforme na trgu dela v Sloveniji in Nemčiji. Pojem reforma in posebno še ekonomska reforma je že nekaj časa eden od najpomembnejših pojmov v evropskem političnem besednjaku. Temeljitejše opazovanje dogajanja pa pokaže, da so ekonomske reforme že več let na sporedu strokovnih in političnih razprav v številnih najbogatejših evropskih državah oziroma v EU. Reforme oz. spremembe so danes stvarnost Evrope. Pri tem ne gre za odrekanje evropskim vrednotam, kot so visoka raven blaginje, socialna kohezija in solidarnost, kakovost življenja, dostopnost izobraževanja in zdravja, sodelovanje državljanov pri odločanju ali trajnost razvoja. Nasprotno, spremembe in modernizacija evropskih politik so potrebne prav zato, da bi lahko ohranili te vrednote v vse bolj dinamičnem in globaliziranem svetu. Diplomsko delo temelji na hipotezi, da so reforme na trgu dela potrebne za boljše in kvalitetnejše življenje ljudi in da reforme trga dela, če so pravilno usmerjene, vplivajo na zmanjšanje brezposelnosti. Brezposelnost je namreč logična posledica delovanja trga delovne sile in kot taka odzivna na spremembe, ki se dogajajo na tem trgu, zato je brezposelnost tesno povezana s trgom dela in njegovim delovanjem.

Namen diplomskega dela je prikazati evropski, slovenski in nemški trg dela, s poudarkom na reformah na trgu dela. Zanimalo me je, kakšne so značilnosti na trgu dela v obeh državah. Posebna pozornost je posvečena reformam na trgu dela v Sloveniji in Nemčiji. Probleme, povezane z brezposelnostjo in uvajanjem reform v Nemčiji, z zanimanjem spremlja ves svet, saj je Nemčija dolgo veljala za gospodarski čudež in zgled vsem ostalim gospodarstvom. Predvsem kar zadeva reforme na nemškem trgu delovne sile, v nemški javnosti poimenovane Hartz koncept, pri nas še ni izoblikovana natančna slika, zato sem se odločila za natančnejši pregled vseh štirih že sprejetih zakonov (Hartz I, II, III in IV). Cilji omenjene raziskave so predvsem:

- dobiti sliko, kako deluje trg dela v Sloveniji in Nemčiji;
- ugotoviti, katera država bolj učinkovito vodi politiko dela na področju reform na trgu dela;
- analizirati stopnjo brezposelnosti, tako v Sloveniji kot v Nemčiji, skozi zgodovino.

Obe državi se trudita in uvajata spremembe, zato v obeh državah prihaja do reform na trgu dela, kar je dobro tudi za državljane obeh držav. Absolutno so spremembe dobrodošle in nujne na trgu dela. Obravnavan trg dela v Sloveniji in Nemčiji, kjer po Eurostatu kaže, da je od leta 2004 do 2009 Nemčija imela višjo stopnjo brezposelnosti

kot Slovenija, v letu 2005 je bila v Nemčiji stopnja 11,2 %, v Sloveniji pa dosti nižja, in sicer 6,5 %. Leta 2010 pa se je situacija obrnila, Slovenija je imela 7,3 % letno stopnjo brezposelnosti, Nemčija pa malenkost manjšo, in sicer 7,1 %. Od 2004–2009 je imela Nemčija višjo stopnjo brezposelnosti, v 2010 pa Slovenija. K visoki stopnji brezposelnosti je pripomogla tudi finančna in gospodarska kriza v Sloveniji.

Diplomsko delo je nastalo na podlagi analize in interpretacije primarnih virov, kamor sodijo zakoni, predpisi in programski dokumenti, ter analize in interpretacije sekundarnih virov, kot so knjige, članki, raziskave in podatkovne baze.

Obravnavana tematika je razdeljena na 7 poglavij. Po uvodnem delu je v drugem poglavju opredeljen trg dela, ki je za diplomsko nalogo bistvenega pomena. Najprej opredelim trg delovne sile, ki predstavlja širok pojem, ter potem opišem evropski, slovenski in nemški trg dela. Opredelim tudi zgodovino trga dela in brezposelnosti v Sloveniji. Tretje poglavje govori o značilnostih na trgu dela v Sloveniji in Nemčiji. Predstavljen je tudi program aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji.

Četrto poglavje govori o reformah na trgu dela v Sloveniji. V prvi polovici tega leta, in sicer 5. 6. 2011, je bila izvedena pokojninska reforma, a ne podprta s strani ljudstva, zato ni prišlo do spremembe zakona. V tem poglavju je pojasnjen tudi razvoj človeških virov, opredeljene so glavne spremembe Zakona o malem delu, Zakona o delovnih razmerjih ter Zakona o urejanju trga dela. Opredeljen je tudi koncept varne prožnosti, na koncu so predstavljeni ukrepi na trgu dela v Sloveniji za prihodnje.

V petem poglavju so predstavljene reforme na trgu dela v Nemčiji. Kot ena od znanih reform je nedvomno Agenda 2010, ki je koncept reform nemškega socialnega sistema in trga dela. Kot druga reforma, ki sem jo opredelila, je t. i. Hartz-Konzept. Hartzove reforme so znane v štirih fazah, njihov namen pa je posodobitev politike na trgu dela in rešitev problema visoke brezposelnosti. Nekaj besed je namenjenih tudi reformam pokojninskega sistema in trenutni situaciji na trgu dela v Nemčiji.

V šestem poglavju sem primerjala reforme na trgu dela v Sloveniji in Nemčiji, poudarek sem dala stopnji brezposelnosti v obeh državah od leta 2004 do 2010 ter primerjala letno stopnjo brezposelnosti v državah EU v lanskem letu. V zadnjem poglavju pa sem povzela najpomembnejše ugotovitve diplomskega dela.

2 TRG DELA

Na trgu dela se srečujejo iskalci zaposlitev z znanji, veščinami in delovnimi izkušnjami ter delodajalci, ki iščejo kandidate za prosta delovna mesta. Nove zaposlitvene možnosti iščejo tako brezposelni kot tisti, ki delo sicer imajo, vendar bi želeli opravljati drug poklic ali pa jim bo zaposlitev kmalu prenehala in iščejo nove priložnosti na trgu dela. Prehod iz izobraževanja na trg dela za večino ni lahek, še posebej pa je težko, če se mlad človek znajde na trgu dela v vlogi brezposelne osebe.

Trg dela predstavlja enega izmed osnovnih trgov proizvodnih dejavnikov in temeljno področje proučevanja ekonomike dela. Z delom navadno izrazimo proizvodne storitve, vsebovane v človeškem fizičnem in psihičnem naporu, usposobljenosti in intelektualni kapital. Zato je delo kot storitev, ki se prodaja in kupuje na trgu, neločljivo od osebe, ki jo nudi, in pri transakciji impliciten osebni odnos. Trg dela razporeja delavca na različna dela in koordinira odločitve o zaposlitvi ljudi. Povpraševalci na trgu dela so delodajalci, ponudniki pa delojemalci (Javor, 2008, str. 24–25).

2.1 EVROPSKI TRG DELA

Glavni cilj na evropskem trgu dela je nedvomno doseganje polne zaposlenosti. Kljub prostemu pretoku delovne sile, ki iskalcem zaposlitve v območjih, kjer primanjkuje delovnih mest, omogoča zaposlitev v tistih delih Evrope, kjer delovne sile primanjkuje, je stopnja brezposelnosti še dokaj visoka. Le majhen procent ljudi se odloči za nastanitev in delo v kateri drugi državi Evropske unije. Številne institucije in organi EU so se odzvali na krizo z ukrepi ekonomske politike, katerih osnovni namen je doseči kar najmanjšo izgubo delovnih mest, preprečitev brezposelnosti in še posebej prehod brezposelnih v dolgotrajno brezposelnost, spodbujanje ustvarjanja delovnih mest, usposabljanje in prekvalifikacijo brezposelnih in drugih delavcev, ponovno vrnitev brezposelnih v zaposlenost ipd. ... Ukrepi in spremembe na področju trga dela in zaposlenosti ter drugi ukrepi ekonomske politike imajo osnovni cilj okrevanje gospodarske rasti in razvoja, pa tudi dolgoročno zagotovitev vzdržne gospodarske rasti in preprečitev ponovitve tako globokih gospodarskih kriz, kot je kriza, ki je nastopila po letu 2008 in tudi močno vpliva na trg dela. Kratkoročni ukrepi ekonomske politike v EU pa morajo biti dopolnjeni z neprestanim prizadevanjem za pripravo, sprejem in uresničevanje strukturnih reform, ki bodo zagotovile dolgoročno konkurenčnost evropskih gospodarstev. Med temi reformami je ena ključnih prav reforma na trgu dela, ki mora zagotoviti bolj prožen in varen trg dela ter razmere, ki bodo omogočale maksimalno možno vključevanje delovno sposobnega prebivalstva v zaposlenost in širše aktivnosti (Malačič, 2010a, str. 3–4).

Brezposelnost v Evropski uniji je v veliki meri odraz strukturnih neskladij na trgu dela in vedno bolj tudi posledica svetovne finančno-gospodarske krize. Za spodbujanje zaposlovanja in omejevanja izgube delovnih mest so pristojne predvsem države članice, na ravni EU je treba zagotoviti usklajeno in pospešeno izvajanje ukrepov posameznih držav. Med osrednjimi cilji evropskega načrta za oživitev gospodarstva je zagotavljanje varnosti za brezposelne, vključno s podporo pri vrnitvi na trg dela. Med možnimi ukrepi so na primer subvencioniranje polnega delovnega časa, sofinanciranje usposabljanja in izobraževanja zaposlenih ter brezposelnih in mladih, ki šele vstopajo na trg dela, prezaposlovanje delavcev na perspektivna delovna mesta in samozaposlovanje ter podpora razvojnim projektom, kot je na primer socialno podjetništvo. Poleg ukrepov za blažitev posledic svetovne finančno-gospodarske krize na trgu dela poskuša EU z različnimi ukrepi spodbujati tudi večjo prožnost trga dela, mobilnost, koncept vseživljenjskega učenja in APZ. Cilj teh ukrepov je polna zaposlenost na območju EU. Reforme v okviru boja proti brezposelnosti so usmerjene predvsem k ženskam, starejšim in manj izobraženim, poudarek pa je tudi na hitrejšem ustvarjanju delovnih mest v sektorju storitev, zmanjševanju brezposelnosti med mladimi ter dolgotrajno brezposelnimi osebami. Evropska strategija zaposlovanja podpira države članice pri izvajanju strukturnih reform na nacionalnih trgih dela EU, z reformo trga dela si prizadeva za čim večjo izrabo človeških potencialov in ustvarjanje novih delovnih mest. Na podlagi skupnega poročila o zaposlovanju, ki združuje nacionalne akcijske načrte posameznih držav članic, naj bi države za večjo zaposljivost prednostno obravnavale povečanje prilagodljivosti delavcev in podjetij, privabljanje več ljudi na trg dela, naložbe v človeški kapital ter učinkovito izvajanje reform (Bušljeta, 2009, str. 126).

Mladi so demografski segment z velikim gospodarskim in družbenim potencialom. So družbena skupina, ki ji je treba omogočiti čimprejšnjo vključitev na trg del in napredek na poklicni poti. Za uspešno uresničevanje teh ciljev je potrebno skupno prizadevanje celotne družbe na vseh ravneh (Žagar, 2008a, str. 6):

- evropski;
- nacionalni;
- regionalni in
- lokalni.

Potrebna je tudi usklajenost politik, zlasti zaposlitvene, izobraževalne, gospodarske, socialne in zdravstvene. Pri tem morajo socialni partnerji, nevladne organizacije in mladi sami oziroma preko mladinskih organizacij prevzeti ključno vlogo pri oblikovanju in izvajanju ukrepov. Skozi celotno obdobje svojega obstoja se Evropski socialni sklad aktivno prilagaja potrebam in zahtevam sodobnega časa, s posebnim poudarkom na podpori mladih, kar se kaže skozi številne podprte projekte za spodbujanje njihovih zaposlitvenih možnosti, razvoj socialnega podjetništva, podporo samozaposlovanja, razvoj podjetniških idej, dodatno izobraževanje in usposabljanje mladih in nenazadnje tudi skozi prenos dobrih praks. Mladi v EU so populacija s trenutno najvišjo stopnjo tveganja revščine, zato sta spodbujanje vključenosti mladih in njihove aktivne vloge v družbi

ključna poudarka politik EU. Predvsem za mlade iz socialno-ekonomsko najbolj ogroženih slojev je potrebno zagotavljati učinkovito socialno spremljanje in vodenje. Omenjena dejavnost se lahko učinkovito opravlja prav na regionalni in lokalni ravni. Vsakomur je treba s pomočjo projektov v okviru Evropskega socialnega sklada ponuditi priložnost za razvoj osebnega potenciala in vključitev na trg dela. Mladim je treba dati možnost, da začeto šolanje zaključijo.

Reševanje vprašanja brezposelnosti mladih je za Evropo eden pomembnejših izzivov. Zavedajo se nujnosti optimalne podpore mladim na trgu dela, saj so običajno v nezavidljivem položaju pri iskanju kvalitetne zaposlitve, še zlasti, ko iščejo prvo zaposlitev. Ker so mladi del ključnih razvojnih politik Evropske unije, je treba uvesti ukrepe za aktivnejši in ugodnejši razvoj trga dela za mlade, s tem so nujne tudi spremembe na trgu mladih. Nedvomno so mladi najbolj prilagodljiva kategorija aktivne populacije, vendar potrebujejo konkretne ukrepe in celovite rešitve, ki zagotavljajo dolgoročno varnost in stabilnost. Evropska unija preko Evropskega socialnega sklada podpira sisteme izobraževanja mladih na nacionalni in regionalni ravni. Ti programi omogočajo dostopnost do izobraževanja vsem mladim, zagotavljajo učinkovito in ustrezno raven usposobljenosti, razvijajo zmožnosti posameznika za ustvarjalnost in samostojnost ter spodbujajo osebni razvoj. To zagotavlja dvig konkurenčnosti posameznika na trgu dela. Na vseh ravneh izobraževanja je treba razviti nove oblike in možnosti izobraževanja. Še posebej na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja je treba odpreti različne poti za zagotavljanje poklicne usposobljenosti. Na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja je izziv izboljšati privlačnost in odprtost le-tega ter ustvariti ponudbo pristopov za nadaljnje izobraževanje. Evropski sistemi izobraževanja in usposabljanja so ključni dejavniki za razvoj dolgoročnega konkurenčnega potenciala EU (Žagar, 2008b, str. 6).

Evropa se zaveda, da mora vlagati v ljudi, še posebej v mlade, če želi delovati za prihodnost, saj je eden najpomembnejših dejavnikov in pogojev družbenega razvoja prav razvoj človeških virov. Mladi, ki so pomembno gibalno vsake družbe in pomemben potencial za njen razvoj, so tudi odločilni dejavnik za gospodarsko uspešnost evropskih regij. Evropska unija se v okviru številnih politik vse pogosteje resno in poglobljeno dotika mladinske politike. V EU se zavedajo, da so eden od temeljev razvoja in uspeha dinamični, ustvarjalni in v prihodnost usmerjeni mladi (Žagar, 2008c, str. 5).

2.2 SLOVENSKI TRG DELA

Slovenija je 1. maja 2004 postala polnopravna članica Evropske unije. Partnerstvo zavezuje Slovenijo k pripravi skupnega pregleda politik. V Sloveniji, ki ima vse bolj odprto gospodarstvo, so vplivi zunanjih trgov ter posledice prestrukturiranja gospodarstva povzročili, da je vprašanje brezposelnosti postalo eden največjih ekonomskih in socialnih problemov. Analize trga delovne sile kažejo, da je razhajanje med znanjem in

sposobnostmi tistih, ki se znajdejo v vrstah brezposelnih na eni strani, in zahtevami novo nastajajočih delovnih mest na drugi strani, iz leta v leto večje, zato se večina razvojnih strategij trga dela v evropskih državah usmerja v razvoj človeških potencialov. Slovenski trg delovne sile se bo glede na ugotovitve tudi v nekaj prihodnjih letih soočal s prestrukturiranjem gospodarskih panog, z izgubo delovnih mest v industriji, kjer bo vse manj možnosti za tradicionalne industrijske oblike delovnih mest, večal pa se bo obseg samozaposlovanja, zaposlovanja s skrajšanim delovnim časom ipd. Takšna delovna mesta bodo zahtevala drugačno strukturo znanja in osebnostnih spretnosti, zato bo višja stopnja strokovne usposobljenosti edina prava alternativa brezposelnosti. Vse te spremembe, tako globalnih trgov dela kakor tudi trgov dela posameznih držav članic in tudi slovenskega, vplivajo na potrebo po nenehnem prilagajanju pravnih in institucionalnih okvirjev, ki pomembno posegajo na reguliranje trgov dela (Urbas et al., 2003a, str. 3).

Gospodarska kriza je že v začetku leta 2009 hudo prizadela tudi Slovenijo in veliko ljudi; čeprav je po dveh četrletjih negativne gospodarske rasti Slovenija uradno prešla v recesijo šele v začetku junija leta 2009, je recesija do takrat zarezala že zelo globoke rane v naše gospodarstvo. Situacija je bila podobna kot po osamosvojitvi Slovenije, ko je Slovenija izgubila skoraj celoten jugoslovanski trg, ki je takrat predstavljal kar 58 odstotkov slovenskih »zunanjih« trgov. Vendar se je takrat Slovenija dokaj hitro gospodarsko pobrala in je z učinkovitim preorientiranjem na zunanje trge predvsem Avstrije, Italije in Nemčije že leta 1993 uspela ustvariti pozitivno gospodarsko rast. Čas v tej globalni gospodarski krizi na začetku 21. stoletja pa je drugačen od tistih v poosamosvojitvenih devetdesetih letih. Takrat je bilo okolje v državah, ki so naše gospodarske partnerice, razvoju naklonjeno in je bilo bistveno boljše za gospodarske aktivnosti kot to, s katerim so se začeli soočati v letih 2008 in 2009. Poleg tega so bili ljudje zaradi zanosa, nacionalne zavesti in prekipevanja energije zaradi ciljev za boljšo prihodnost po osamosvojitvi bistveno bolj inovativni, energični in optimistični kot zdaj. V prvem desetletju 21. stoletja smo Slovenci bistveno bolj realni v pričakovanjih. V začetku devetdesetih let je bilo evropsko gospodarstvo v dobri kondiciji, zato so se brezposelnost in druge težave na trgu dela pri nas lahko blažile s povečanjem gospodarske aktivnosti kot posledico povečanja gospodarskih aktivnosti v razvitih evropskih državah. Leta 2009 v pogojih globalne gospodarske krize iste razvite evropske države niso v gospodarskem razcvetu in polne zagona, ki nas je reševal v začetku devetdesetih let. Leta 2009 imajo te države negativno gospodarsko rast, v povprečju okrog 3 odstotke, javnofinančni primanjkljaj in veliko drugih svojih problemov. Obseg industrijske proizvodnje se je na primer v Nemčiji že januarja 2009 zmanjšal za dotlej rekordnih 7,5 odstotka, v primerjavi z januarjem 2008 pa je bil obseg industrijske proizvodnje eno leto kasneje manjši kar za 19,3 odstotka. Ti problemi so se posredno začeli prenašati tudi na slovensko gospodarstvo, ki je močno odvisno od izvoza, kar se je jasno odrazilo na slovenskem trgu dela, ki je zahteval vse več odpuščanja delavcev, predvsem na začetku leta 2009 (Drobnič, 2009a, str. 31–32).

Usmerjenost politike Vlade RS na trgu dela lahko vsaj deloma ocenjujejo tudi z vidika stopnje brezposelnosti v Sloveniji. Razlika med registrirano in anketno brezposelnostjo se je v času krize ponovno povečala. Hkrati pa Slovenija še zmeraj po mednarodno primerljivi stopnji brezposelnosti spada ne le med države, ki imajo nižjo stopnjo brezposelnosti, kot je povprečje EU, ampak spada celo med pet držav članic EU z najnižjo brezposelnostjo. Primerjalno gledano bi morale takšno stanje usmerjati vlado v ukrepe ekonomske politike, ki bi zmanjševali sivo ekonomijo v Sloveniji in preko bolj ustrezne obdavčitve dela omogočali legalno opravljanje dejavnosti, vključno s plačevanjem davkov. Politiko Vlade RS na trgu dela v času gospodarske krize lahko na ta način ocenijo kot premalo pogumno in premalo usmerjeno v dvigovanje konkurenčnosti na svetovnih trgih ter v premagovanje bistvenih strukturnih problemov slovenskega gospodarstva. Kakor je Vlada RS po eni strani razglašala veliko prizadevnost za spodbujanje zaposlenosti in ohranjanje delovnih mest, je po drugi strani podlegla političnim pritiskom sindikatov in v najbolj neprimernem času administrativno dvignila raven minimalne plače za več kot 20 %. Na ta način je z levo roko uničila vsaj toliko delovnih mest, kolikor jih bo morda ohranila z desno roko, s katero subvencionira skrajševanje polnega delovnega časa, zagotavlja delno povračilo nadomestila plač za čas čakanja na delo in tudi finančno spodbuja usposabljanje delavcev v delu časa, ko delavci čakajo na delo (Malačič, 2010b, str. 16).

Glede na trend zmanjševanja industrijske proizvodnje in povečanja storitvenih dejavnosti se lahko domneva, da bo v Sloveniji v prihodnje v industriji zaposlenih bistveno manj ljudi, delo pa se bo opravljal predvsem v storitvenih dejavnostih, da bo trg dela zahteval nove poklice in še bolj fleksibilno delovno silo. Zdi se, da nihče ne razmišlja veliko o prihodnosti. Med političnimi strankami ni opaziti večjih razlik pri boju za zagotavljanje dolgoročne prihodnosti mladim. Volitve so pač na vsake štiri leta, zato so politiki usmerjeni na kratkoročne cilje. V bistvu se večina strank zavzema za delavce in stranke so pripravljene popuščati pritiskom, tudi sindikatov, čeprav nekatere izsiljene odločitve dolgoročno niso sprejemljive. Hkrati pa sindikati niso glasni v opozarjanju na razmišljanje več desetletij naprej. To je po svoje logično, saj delavci od sindikalnih vodij pričakujejo, da se bodo borili za njih, torej predvsem za boljši danes in posledično manj za boljši jutri. Pa vendar bi morali predstavniki delojemalcev zaradi bodočega delavstva na razvoj gledati bistveno bolj dolgoročno. Podobno stanje je zaznati pri delodajalcih. Poleg maloštevilnih velikih podjetij z dolgoročno vizijo ter maloštevilnih inovativnih manjših hitro rastočih podjetij se večina podjetij prebija iz leta v leto in skuša reševati tekoče težave in izzive, manj pa razmišljajo dolgoročno, saj so tudi za njih okoliščine nepredvidljive in menijo, da nanje ne morejo vplivati. Za prihodnje generacije in za njihovo dobrobit se pravzaprav zelo konkretno ne zanima nihče, vse je prepuščeno naključju in večjim akterjem na globalnem trgu, kot so Evropa, ZDA in Kitajska s svojimi sosedomi, ki so vse bolj pomemben dolgoročni glavni igralec. Prihodnost bo še bolj zaznamovana s spremembami in nujnostjo prilagajanja spremenjenim razmeram tako v gospodarstvu kot pri posamezniku, sodelujočem na trgu dela (Drobnič, 2009b, str. 247).

Danes je v Sloveniji zelo malo tistih, ki ne bi menili, da je potem, ko smo uspešno vstopili v EU in razmeroma uspešno končali prilagajanje oziroma tranzicijo našega socialnoekonomskega in političnega sistema, napočil čas, ko bi bilo treba in hkrati mogoče storiti še kaj več. Da je napočil čas za večje ambicije in tudi višje cilje, zlasti v smeri višje ravni konkurenčnosti, več podjetništva, hitrejšega tehnološkega razvoja in višje gospodarske rasti in da je treba zagotoviti razmere, da bosta slovenska država in njena uprava manj zbirokratizirani, učinkovitejši in cenejši. Slovenija bo lahko na daljši rok uspešna samo, če se ji bo uspelo pridružiti tistim državam EU, ki se zavedajo velikih političnih, ekonomskih in tehnoloških sprememb, do katerih je prišlo v zadnjih 25 letih, sprememb, ki so ustvarile »en svet« in močno globalno konkurenco in se tudi odzivajo nanje. Velike globalne spremembe zahtevajo neprestane prilagoditve in spremembe pri tistih, ki želijo ostati uspešni ali se med uspešne uvrstiti (Rop, 2006, str. 289).

Vizija razvoja trga dela v Sloveniji je v (Drobnič, 2009c, str. 331):

- zagotovitvi dolgoročnega funkcioniranja pokojninske blagajne;
- konceptu prožne varnosti in družbeno sprejemljive delovnopravne zakonodaje, ki bosta zagotavljali vsem zaposlenim dovolj visoko socialno varnost;
- zmanjševanju davkov na plače;
- glasnejših zahtevah socialnih partnerjev in drugih nadzornikov trga dela po učinkovitih ukrepih in zagotavljanju letnih evalvacij učinkovitosti in uspešnosti programov za brezposelne in zaposlene;
- zagotavljanju olajšav za investicije v kadre in inovacije;
- učinkovitem izvajanju usmerjenih aktivnosti strategije delovnih migracij;
- izvajanju sistema vseživljenjskega učenja na vseh ravneh z upoštevanjem aktivnosti medgeneracijskega sožitja na delovnih mestih.

2.3 ZGODOVINA TRGA DELA IN BREZPOSELNOST V SLOVENIJI

Republika Slovenija se je s svojo osamosvojitvijo od bivše Zvezne republike Jugoslavije odločila, da bo kot samostojna država, ki je to postala 25. junija 1991, nastopala na evropskem in svetovnem trgu. S tem bo postala država z razvitim tržnim gospodarstvom in bo v svojem razvoju mednarodno usmerjena. Od osamosvojitve dalje se je slovensko gospodarstvo trudilo, da bi vzpostavilo najugodnejše pogoje za sodelovanje z drugimi državami in bi tako povečalo svojo gospodarsko rast in razvoj države. Prvega maja 2004 je Slovenija postala članica Evropske unije, s tem je uresničila enega svojih ključnih strateških ciljev. Slovenija je z vstopom v EU, na katerega je čakala celih štirinajst let, dosegla pogoje, ki bodo potrebni, da bo dosegla zastavljene cilje. V času od osamosvojitve do vstopa v EU je Slovenija neprenehoma sodelovala s trgi bivše Jugoslavije, ki so predstavljali in še vedno predstavljajo pomemben delež za razvoj in uspeh našega gospodarstva.

V letu 1990 se je na podlagi Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije organizacija področja zaposlovanja bistveno spremenila. Po osamosvojitvi Slovenije je začela brezposelnost v začetku devetdesetih let strmo naraščati. Poleg globalnih sprememb se je moral slovenski trg dela soočiti še z dodatnimi izzivi, ki so bili pogojeni (ZRSZ, 2011a):

- s spremembo gospodarskega sistema;
- z izgubo velikega obsega trgov in s tem pospešene izgube delovnih mest v sektorju;
- s procesi privatizacije in denacionalizacije;
- s potrebo po spreminjanju vrednot, miselnosti in načina funkcioniranja večine prebivalstva.

Z razpadom Jugoslavije in osamosvojitvijo Slovenije se je začelo novo obdobje za Slovenijo. Na trgu dela so začele nastajati velike vplivne spremembe. V februarju 1991 je stopil v veljavo spremenjeni Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, na podlagi katerega naj bi zavod za zaposlovanje pričel delovati kot javni zavod s 1. 1. 1992. V začetku leta 1992 je Republiški zavod za zaposlovanje deloval kot organ v sestavi Ministrstva za delo, od 25. maja dalje pa kot samostojni javni zavod s statusom pravne osebe. S spremembo Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki je stopil v veljavo 24. 10. 1998, se je Republiški zavod za zaposlovanje preimenoval v Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Novi zakon je bistveno posegel v pravice brezposelnih oseb. Temeljna pravica brezposelne osebe po tem zakonu ni več uveljavljanje pravic iz naslova brezposelnosti, temveč vključitev v programe aktivne politike zaposlovanja z namenom povečanja zaposlitvenih možnosti. Decembra 1998 je v okviru Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in hkrati na območju Območne službe Ljubljana začel delovati Center za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS), ki je bil prva tovrstna ustanova v Sloveniji. Ustanovljen je bil s pomočjo mednarodnega programa pomoči Phare. CIPS je namenjen mladim, ki nimajo dostopa do informiranja in poklicnega svetovanja; brezposelnim, ki potrebujejo informacije in poglobljeno poklicno svetovanje pri iskanju zaposlitve ali odločanju za dodatno izobraževanje; presežnim delavcem, da se izognejo prehodu v brezposelnost; zaposlenim na zavodu, da lahko uporabljajo knjižnico in druge pripomočke za lastno izobraževanje, kar jim pomaga do večje učinkovitosti pri njihovem delu. Tako bi lahko rekli, da zavod za zaposlovanje ni izum modernega časa, saj so težave, ki so bile posledica brezposelnosti, reševali že od začetka prejšnjega stoletja dalje, pa vse do današnjih dni. Zgodovina zavoda sega tja v čas Avstro-Ogrske monarhije in se nadaljuje v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, Kraljevini Jugoslaviji, Ljubljanski provinci med italijansko okupacijo, Jugoslavijo in končno v samostojni Sloveniji. Razen zadnje so vse ostale države razpadle, zavod za zaposlovanje pa ostaja. (ZRSZ, 2011b).

Brezposelnost je močno povezana s trgom dela in njegovim delovanjem. Na tem področju se jasno pokaže zdravje gospodarstva neke družbe. V obdobju recesije in krize gospodarstva se posledično povečuje tudi stopnja brezposelnosti in obratno. Določena

stopnja brezposelnosti je v tržni družbi normalna in je vedno prisotna, tudi v idealnih gospodarskih pogojih. Torej popolna odprava brezposelnosti sploh ni možna.

Spodaj je pregled gibanja registrirane brezposelnosti v Sloveniji od leta 1991 do maja letošnjega leta (2011). Prikazani so podatki o številu brezposelnih oseb na dan 31. 12., razen za leto 2011, ko je prikazan podatek za 31. 5. (tabela 1) 2011 (Možina et al., 2009a, str. 10 in 236).

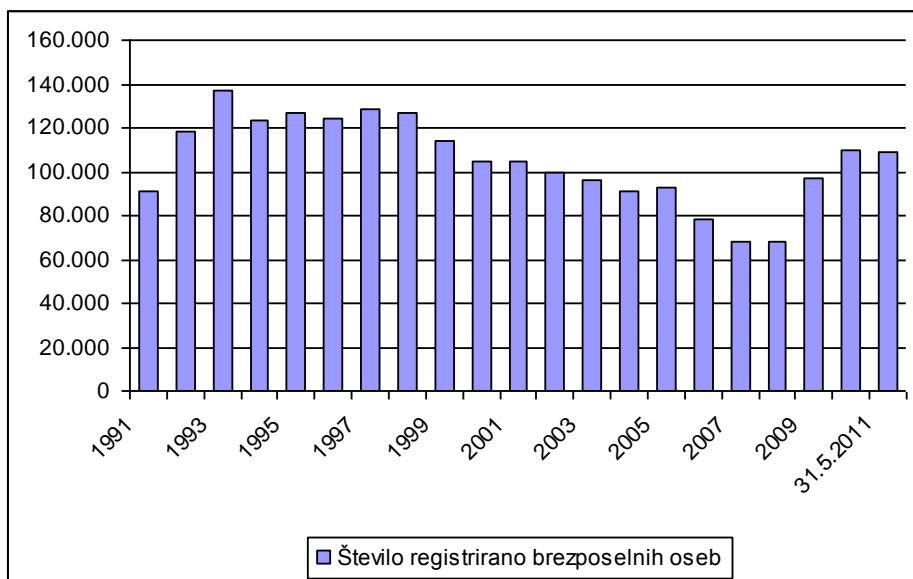
Tabela 1: Število registrirane brezposelnosti od leta 1991 do maja 2011

Leto	Število registriranih brezposelnih oseb (stanje 31. 12.)
1991	91.161
1992	118.224
1993	137.142
1994	123.517
1995	126.759
1996	124.470
1997	128.572
1998	126.625
1999	114.348
2000	104.583
2001	104.316
2002	99.607
2003	95.993
2004	90.728
2005	92.575
2006	78.303
2007	68.411
2008	68.239
2009	96.672
2010	110.021
31.5.2011	108.634

VIR: Zavod RS za zaposlovanje (2009).

Grafikon 1: Število registrirane brezposelnosti od leta 1991 do maja 2011

VIR: Lastni (2011).

Kot lahko vidimo na zgornjem grafikonu, se je število brezposelnih po letu 1991, ko se je Slovenija osamosvojila od nekdanje Jugoslavije in postala samostojna država, strmo povečalo, leta 1997 smo dosegli število 128.572 brezposelnih. Hitro povečanje števila brezposelnih je bilo v letih po osamosvojitvi v veliki meri posledica izgube jugoslovanskega trga, kar je povzročilo propad nekaterih velikih industrijskih podjetij oziroma potrebo po njihovem prestrukturiranju v iskanju novih, tujih trgov. Posledice gotovo lahko pripisujemo tudi prehodu na tržno gospodarstvo, ki se povezuje s ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. Po tem težavnem obdobju vzpostavljanja nove države in prestrukturiranja gospodarstva pa je po letu 1999 število brezposelnih pričelo upadati, leta 2008 smo imeli 68.411 brezposelnih (Možina et al., 2009b, str. 11).

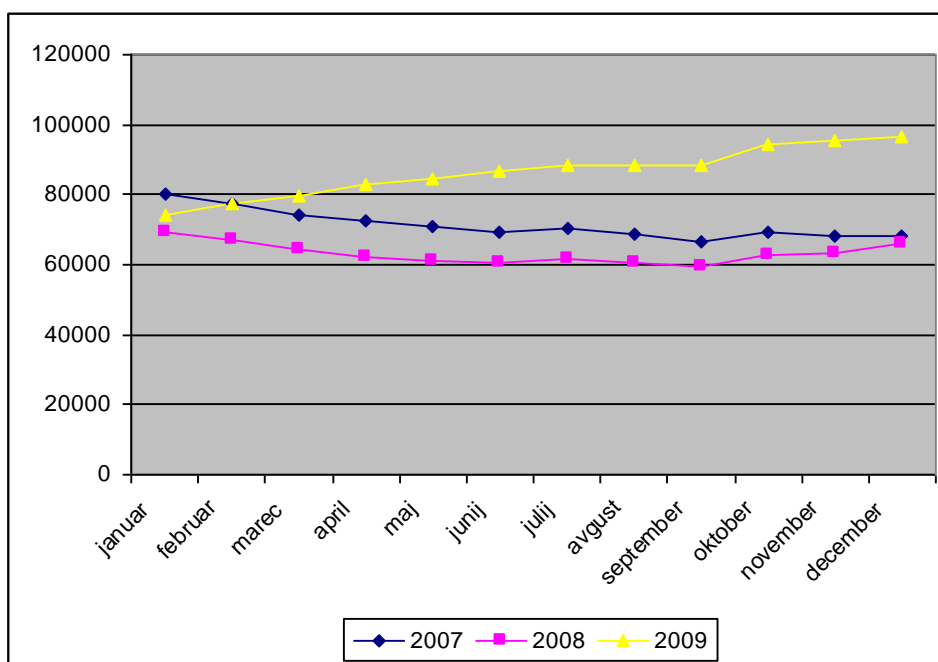
V letu 2008 se je Slovenija, tako kot vse druge države v Evropi in po svetu, soočila z ekonomsko krizo svetovnih razsežnosti. Kot pokaže spodnji grafikon 2, se je na začetku leta 2009 to pričelo vedno bolj poznati na trgu dela, število brezposelnih je pričelo ponovno naraščati, a če je bilo za prvo polovico leta 2009 to naraščanje še zmerno, pa podatek za november 2009, ko je bilo na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljenih že 95.446 brezposelnih, že kaže na to, da se bodo črnoglede napovedi iz začetka leta, namreč da naj bi se konec leta 2009 število brezposelnih povzpelo na 100.000, zares uresničile. Takšno število brezposelnih pa za majhno državo, kot je Slovenija, gotovo ni več zanemarljivo in zahteva hitre in učinkovite ukrepe (Možina et al., 2009c, str. 11).

Tabela 2: Število brezposelnih za Slovenijo od 2007 do novembra 2009

Meseci	2007	2008	2009
Januar	79969	69238	73911
Februar	77669	66997	77182
Marec	74216	64295	79682
April	72573	62440	82832
Maj	70730	61164	84519
Junij	69272	60710	86481
Julij	70134	61550	88457
Avgust	68539	60669	88106
September	66658	59303	88366
Oktober	69500	62621	94591
November	68355	63363	95446
December	68411	66239	96672

VIR: ZRSZ, SURS (2009).

Grafikon 2: Gibanje števila brezposelnih za Slovenijo za obdobje od 2007 do novembra 2009 po mesecih (stanje konec posameznega meseca)

VIR: Lastni (2011).

2.4 NEMŠKI TRG DELA

Nemčija je država z dolgo tradicijo. Bila je pobudnica za uveljavitev aktivne socialne politike v Evropski uniji. Trg dela je v Nemčiji visoko razvit in zajema številne regulacije. Sporazumi med delavskimi skupnostmi in skupnostmi delodajalcev zavzemajo skoraj vsa področja njihovega delovanja in odnosov, najpogosteje pa so osredotočeni na plače in delovne pogoje. Ta sistem sodelovanja zagotavlja visoko stopnjo zaščite delovne sile in se zavzema proti nezaposlenosti na trgu dela. V Nemčiji gre za zelo dobro sodelovanje med delavskimi organizacijami na eni strani, ki se zavzemajo za visoke plače, dobre delovne pogoje in reševanje socialnih problemov, ter med vladnimi organizacijami na drugi strani. Z željo zaščititi trg dela znotraj države, Nemčija zagovarja načelo nesprejemanja zunanje konkurence, delovne sile na njihov notranji trg dela (Addison, 1997a, str. 177–178).

Nemčija želi svoj trg dela zaščititi pred zunanjimi delavci in preprečiti še večjo stopnjo brezposelnosti svojih državljanov. Zaradi tega se oprijema strogih predpisov glede zaposlovanja tuje delovne sile. Na drugi strani pa nemški svet strokovnjakov postavlja vprašanje, po kakšnem principu oziroma režimu se naj ravna s tujo delovno silo. Ali naj se z njimi ravna po pravu države, iz katere delavec prihaja, ali po pravu države, kjer se zaposli, torej v tem primeru po pravu Nemčije. Obstaja dvom, ali naj sistem zaposlovalne politike, ki velja v Nemčiji, velja tudi za tuje državljane. Na ta način bi bila tuja delovna sila zaščitena enako, hkrati pa bi za njih veljali enaki pogoji in omejitve pri vstopu na delovni trg. Nemčija zagovarja načelo, da prosto gibanje delovne sile ne bi smelo biti obravnavano enako, kot je obravnavan prost pretok blaga, torej po principu države izvora, saj se v tem primeru domači trg dela in socialne politike ne bi mogel normalno razvijati, ker bi bil pod vplivom držav z nižjimi življenjskimi standardi (Addison, 1997b, str. 183–184).

Nemški trg dela je bil v letu 2002 rahlo v krizi. Takratna vlada Gerharda Schroederja je ukrepala tako, da so uvedli Agendo 2010. Agenda 2010 je koncept reform nemškega socialnega sistema in trga dela. Cilj te reforme je bil, da se nemški trg dela dolgoročno razvije in da se zaposlenost poveča. Začetek izvajanja Agende 2010 je bil v bolj mirnejši fazi. To se je predvsem poznalo na številu brezposelnih. To je namreč ostalo pri 4,4 mio. oseb. Zaradi visoke brezposelnosti in nizkih plač so na začetku leta 2005 uvedli Hartz–IV Reforme. Ta združitev pomoči za primer brezposelnosti in socialne podpore gre v nadomestilo za primer brezposelnosti, kar je negativen učinek. Brezposelnost je od januarja do aprila 2005 prekoračila mejo 5 milijonov. Novi ukrepi, ki so bili uvedeni, so iskalce zaposlitve spodbujali k iskanju bolj zahtevnega dela. Na začetku 2006 je na trgu dela prišlo do preobrata. Brezposelnost je v prvem polletju padla za 7,7 %, v drugem delu leta pa kar za 10,3 %. Ta vzpon na trgu dela se je nadaljeval tudi v letu 2007, tako je brezposelnost padla na 3,8 mio (Moeller in Walwei, 2009a, str. 16–17).

Razvoj trga dela je v letu 2008 še vedno rasel. Brezposelnost je padla in povečale so se redne zaposlitve za kar 520.000, kar pomeni v primerjavi z letom 2007 rast za 1,5 %. V letu 2009 se je čisto nepričakovano malo zmanjšala zaposlenost. Eden od razlogov je ta, da se je na svetovnem trgu, predvsem v Združenih državah Amerike, Velike Britanije in Španije razširila finančna kriza. Posledično temu se je tudi na nemškem trgu dela veliko spremenilo (Moeller in Walwei, 2009b, str. 32–36).

Situacija na trgu dela je precej boljša kot je bilo pričakovati, pravi predsednik zveznega urada za zaposlovanje Frank-Juergen Weise. V odboru za delo in socialne zadeve je bil gospod Weise zadovoljen, da so premagali svetovno gospodarsko in finančno krizo. Pohvalil je tudi podjetja, ki so uvedla fleksibilnost na delovnih mestih. Zvezna agencija za delo pričakuje, da bo v letu 2011 v Nemčiji v povprečju okrog tri milijone brezposelnih. Industrija v Nemčiji je dosegla stopnjo zaposlenosti, kakršna je bila pred krizo. Tudi pri prejemnikih nadomestila za brezposelnost, v primerjavi s prejšnjim letom, poročajo, da se je zmanjšala za 20 odstotkov. Imajo pa tudi strukturne težave, ki so znane že leta, ampak še niso rešene, pravi gospod Weise. Predvsem pa misli na ljudi, ki nimajo izobrazbe, poklica, in skupino starejših, ki težko najdejo zaposlitev. Prav tako so v Nemčiji velike tudi regionalne razlike. Obstajajo območja, ki imajo 2 odstotka brezposelnosti, drugi pa imajo tudi več kot 10 odstotkov brezposelnih. Glede na finančni razvoj zvezne agencije za delo je zadovoljen in računa v prihodnjem letu s črno ničlo, pod pogojem, da se sedanja gospodarska situacija ne spremeni preveč (Der Bundestag Deutschland, 2011).

3 ZNAČILNOSTI NA TRGU DELA V SLOVENIJI IN NEMČIJI

3.1 BREZPOSELNOST V SLOVENIJI

Ukvarjanje z brezposelnimi osebami v Sloveniji je ključno za uspeh posameznika pri njegovi vrnitvi na trg dela. Zelo pomembno je, da se brezposelnim nameni dovolj pozornosti in predvsem dovolj časa za diskusijo s svetovalcem na ZRSZ. Še najbolj razumejo, kaj pomeni izguba zaposlitve, tisti, ki so to že doživeli ali so to doživeli njihovi bližnji. Poleg tega, da zavod za zaposlovanje že zaposluje ljudi, ki imajo osebno izkušnjo brezposelnosti, bi morali biti programi usposabljanja, preusposabljanja in zaposlovanja bolj usmerjeni v razumevanje položaja brezposelne osebe in hkratno motiviranje brezposelnih. 80 tisoč brezposelnih ljudi namreč ne pomeni le 80 tisoč prizadetih ljudi, ki se čutijo opeharjene, ker so čez noč ostali brez zaposlitve, odrinjene, nepotrebne, po krivici nesposobne. Če predvidevamo, da brezposelne osebe živijo v štiričlanskih družinah, potem 90 tisoč brezposelnih pomeni 360 tisoč ljudi, ki so prizadeti in razočarani nad trgom dela, ker ljudem ne da dovolj možnosti, da bi se v razumnem času ali kar takoj spet zaposlili. Glede na strukturo brezposelnih na trgu dela in na njihove značilnosti, je najbolje, če se z njimi, predvsem s težje zaposljivimi, s tistimi, ki so dolgotrajno brezposelni in imajo nizko izobrazbo ali so brez nje, ukvarja predvsem ZRSZ (Drobnič, 2009d, str. 151).

Nadomestila za brezposelnost in zaščitna delovnopravna zakonodaja sta v večini držav primera ekonomske politike, ki sta med seboj močno povezana, čeprav sta z vidika učinkov prej alternativni obliki zavarovanja za primer brezposelnosti z različnimi prerazdelitvenimi učinki. Brezposelnim bolj ustrezajo višja nadomestila za čas brezposelnosti kot strožja delovnopravna zakonodaja, saj slednja znižuje verjetnost, da bi našli novo zaposlitev. Začasno povečanje brezposelnosti, ki nastane zaradi šokov, se podaljša zaradi institucij na trgu dela, ki omejujejo tokove in ne omogočajo prilagoditve realnih plač (Domadenik in Koman, 2009, str. 21).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje je med najpomembnejšimi subjekti na trgu dela. ZRSZ ima poleg funkcije posrednika med povpraševanjem po delu in njegovo ponudbo oziroma med delodajalci in delojemalci (brezposelnimi osebami, iskalci zaposlitve ali kandidati za zaposlitev) še številne druge vloge in naloge, s katerimi lahko (delno) vpliva na obseg in sestavo povpraševanja po delu na eni in ponudbo dela na drugi strani. Na omenjena razmerja neposredno, zlasti pa posredno, vpliva s poklicno orientacijo, štipendiranjem, zaposlitvenim svetovanjem, zavarovanjem za primer brezposelnosti, izdajanjem delovnih dovoljenj za tujce in podobno, predvsem pa s številnimi programi APZ (Urbas et al., 2003b, str. 17).

ZRSZ je javni zavod, ki deluje kot samostojna pravna oseba. ZRSZ funkcionalno in organizacijsko celovito pokriva področje zaposlovanja na območju celotne države. ZRSZ deluje organizacijsko oziroma funkcionalno na treh ravneh, in sicer na sedežu Zavoda, kjer sta vodstvo in Centralna služba, ter v območnih službah in uradih za delo po vsej Sloveniji (ZRSZ, 2010).

Po letu 2000 so bili v Sloveniji ugodni gospodarski rezultati, saj se je gospodarstvo večinoma že prestrukturiralo in postalo bolj konkurenčno ter izvozno usmerjeno. Pod vplivom svetovne gospodarske recesije pa so se ob koncu leta 2008 gospodarske razmere v Sloveniji pričele naglo poslabševati. V skladu s tem so se močno povečale naloge ZRSZ. Na zavodu so bili v letu 2010 soočeni z (ZRSZ, 2010, str. 5):

- velikim povečanjem priliva brezposelnih oseb (prijava, zagotovitev denarnih nadomestil, zaposlitveno in poklicno svetovanje, vključitev v ukrepe APZ);
- več kot podvojenimi sredstvi za APZ, ki jih morajo učinkovito porabiti;
- izvajanjem dveh novih interventnih zakonov;
- velikim odstotkom brezposelnih oseb, ki potrebujejo daljše specialistične obravnave (dolgotrajno brezposelne osebe, bolni, odvisniki, osebe brez zaposlitvenih ciljev, potrebni zdravniške oz. rehabilitacijske obravnave ...);
- velikim številom uradnih ur za stranke, kar predstavlja dodatne obremenitve in zaostanke pri administrativnih opravilih, izmenjavah podatkov in sodelovanju z delodajalci.

Rast zaposlenosti in zmanjševanje brezposelnosti oziroma vključevanje brezposelnih v zaposlitev je eden od temeljnih ciljev ZRSZ in eden najpomembnejših makroekonomskih ciljev za doseganje uravnoteženega socialno-ekonomskega razvoja Slovenije. Tako ZRSZ v svojem programu dela izhaja iz strateških usmeritev, ki so razvojno naravnane, prek njih pa uresničuje dolgoročne in letne cilje ter naloge za njihovo doseganje. Kratkoročne cilje pa Zavodu narekuje tudi Proračun RS. Učinkovito reševanje strukturnih neskladij na trgu dela bo odvisno od vsebine in razpoložljivosti programov APZ, zato si bo ZRSZ prizadeval za oblikovanje takih programov, ki bodo v največji možni meri prispevali k povečanju zaposljivosti brezposelnih in za njihovo neprekinjeno dostopnost tako brezposelnim kot delodajalcem. Modernizacija in s tem v zvezi reorganizacija ZRSZ je stalni cilj ZRSZ, ki bo dodatno omogočil, da se bodo dosegali letni cilji. Ravno tako bo omogočil, da bo ZRSZ izpolnjeval svoje poslanstvo, ki pravi, da bodo prijazni in učinkoviti, usmerjeni k uporabnikom naših storitev. Tako bodo lahko v največji možni meri prispevali k povečanju zaposljivosti in zaposlenosti prebivalstva v Sloveniji. S ciljem povečanja zaposljivosti brezposelnih in zaposlenosti bodo aktivnosti ZRSZ usmerjene predvsem v analiziranje trga dela in izdelavo projekcij njegovega razvoja, hitro in učinkovito pomoč brezposelnim pri zaposlovanju in izboljšanju njihovih kompetenc, znanj, veščin glede na potrebe delodajalcev in zagotavljanje ustreznih kadrov delodajalcem ter ohranjanje delovnih mest. Kakovostne analize trga dela so predpogoj za učinkovito delo ZRSZ kot pomembnega mediatorja na trgu dela. Zato bo ZRSZ v sodelovanju z delodajalci in drugimi akterji

analiziral gibanja, ugotavljal prihodnje potrebe po kadrih, znanjih in kompetencah in na podlagi tega oblikoval procese in aktivnosti, ki bodo odgovarjali tako na obdobja hitre gospodarske rasti kot recesije. Slovenski trg dela je sestavni del evropskega, zato bo v analize vključen tudi vidik slednjega, saj se celotna Evropa srečuje s podobnimi trendi staranja prebivalstva in pomanjkanjem kadrov na področju gradbeništva, nekaterih proizvodnih dejavnosti in storitev (npr. zdravstvo in skrb za starejše). V času finančne krize bo vzpostavljen tudi sistem stalnega spremljanja načrtovanih odpuščanj delavcev zaradi zmanjšanja obsega naročil ali drugih posledic krize s ciljem takojšnjega reagiranja in priprave projektov pomoči delavcem, ki bodo izgubili zaposlitev. V letu 2010 so še posebej analizirali naslednja področja trga dela (ZRSZ, 2010, str. 11):

- spremljali bodo napovedi presežnih delavcev, stečajev in likvidacij podjetij;
- analizirali bodo zaposlovanje tujcev s ciljem ugotoviti soodvisnost povpraševanja po tuji delovni sili z domačo ponudbo (strukturna neskladja);
- sistematično pridobljeno znanje, veščine in kompetence postajajo pomembnejše od same pridobljene izobrazbe ali poklica, zato bodo dokončali analizo zahtev delodajalcev, kar bo podlaga za izboljšanje procesa posredovanja brezposelnih v zaposlitev in oblikovanje ustreznih programov APZ.

S pomočjo projektov na področju storitev e-Zavoda so v letu 2010 omogočili elektronsko prijavo oseb v evidenco brezposelnih oseb, elektronsko oddajo zahtevka za denarno nadomestilo, prenos podatkov v baze ZRSZ ter brezposelni osebi zagotovili povratne informacije. Ravno tako bodo v okviru storitev e-Zavoda zagotovili pripravo predloga zaposlitvenega načrta v enotnem informacijskem prostoru in izvedli implementacijo.

3.2 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA V SLOVENIJI

APZ je nabor ukrepov, s katerimi država aktivno posega na trg dela. Velik del teh ukrepov izvaja Zavod, in sicer predvsem na podlagi sklenjenih pogodb MDDSZ. Ukrepe pa izvajajo tudi druge institucije (ZRSZ, 2010, str. 20).

Na začetku tranzicije, v začetku devetdesetih let, je razpad jugoslovanskega trga slovenskega gospodarstva potisnil v globoko večletno gospodarsko krizo. Država se je morala odzvati. Ukrepi APZ so bili nujni. Razvijali so se počasi, čeprav so njihovi zametki nastali že kmalu po osamosvojitvi. Program ukrepov APZ se je z leti širil, zato je APZ sčasoma postal kompleksna in hkrati nepregleden tako za brezposelne kot za podjetja, izvajalce usposabljanja in delavce zavoda za zaposlovanje. Težave so se pojavile tudi, ker so bili posamezni ukrepi v programu navedeni preveč podrobno in je bilo zaradi spreminjanja stanja na trgu dela treba program med letom večkrat spreminjati. To je pomenilo dodatno administrativno breme in izgubo časa. Zato je bil program ukrepov aktivne politike zaposlovanja leta 2006 poenostavljen in pripravljen za večletno obdobje od leta 2007 do leta 2013, podrobnosti o posameznih programih in ukrepih pa so bile zapisane v Katalogu ukrepov APZ. Program ukrepov je postal bolj usmerjen in usklajen z vsebinami Operativnega programa za razvoj človeških virov 2007–2013. To je dokument,

ki ga je Slovenija uskladila in podpisala z Evropsko komisijo ter je podlaga za črpanje sredstev iz Evropskega socialnega sklada. Pomemben del sredstev za izvajanje programa APZ namreč izvira iz evropskih sredstev (Drobnič, 2009e, str. 134–135).

Z novim Zakonom o urejanju trga dela so prišle tudi nove rešitve na področju APZ, saj se je zaradi novih izvajalcev, novih ukrepov in poenostavljenih postopkov mogoče bolj učinkovito odzivati na hitre spremembe na trgu dela. Gospodarska in finančna kriza v zadnjih dveh letih je namreč pokazala, da je potrebno hitrejše prilagajanje na področju trga dela, in sicer da se izvajajo naslednji ukrepi APZ (MDDSZ ,2010):

- usposabljanje in izobraževanje (to je še vedno najpomembnejši ukrep APZ in tako bo ostalo še nekaj časa, saj so ocene dosedanjega izvajanja pokazale, da so posebej uspešni ukrepi usposabljanja na konkretnem delovnem mestu, zato se bodo nadaljevali v tej obliki; usposabljanje in izobraževanje brezposelnih bo v bodoče bolj povezano s karierno orientacijo, zaposleni v podjetjih pa se bodo tudi v bodoče usposabljali v skladu s programi usposabljanja v podjetjih, vendar bo podjetjem pri pripravi načrtov izobraževanja in celotnem področju ravnanja s človeškimi viri ponujena dodatna pomoč);
- delitev delovnega mesta in nadomeščanje na delovnem mestu (to je novost, ki naj bi prispevala k večji mobilnosti in prožnosti na trgu dela);
- spodbude za zaposlovanje (seveda bodo te spodbude, tudi v bodoče, namenjene najbolj ranljivim skupinam brezposelnih na trgu dela – mladi do 25. leta, iskalci prve zaposlitve, absolventi, starejši od 50 let, izvajale pa se bodo v povezavi s usposabljanjem);
- kreiranje delovnih mest (to poteka v okviru javnih del in kasneje tudi s socialnim podjetništvom; ta ukrep je namenjen predvsem dolgotrajno brezposelnim osebam);
- spodbujanje samozaposlovanja (predvsem je namenjeno brezposelnim, ki imajo podjetniško idejo, o čemer bodo presojali preko Zakona o javnem naročanju izbrani podjetniški svetovalci; pred pridobitvijo subvencije bo treba opraviti usposabljanje; ker podporno okolje za podjetništvo po njihovem mnenju ni ustrezno, bo ta ukrep nadgrajen tudi s svetovanjem v prvih letih poslovanja samozaposlenih oseb.)

Število vključenih brezposelnih v programe APZ se je v letu 2009 močno povečalo, predvsem vključenih v programe spodbujanja zaposlovanja in samozaposlovanja. Kot je že opisano, se ti programi izvajajo v več sklopih. Za obdobje 2007–2013 so bile načrtane nove usmeritve in štiri glavni sklopi programov APZ so (Kajzer v: Čelebič, 2010, str. 26):

- (i) svetovanje in pomoč pri zaposlitvi,
- (ii) usposabljanje in izobraževanje,
- (iii) spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja ter
- (iv) povečevanje socialne vključenosti.

Po spodnji shemi se programi APZ izvajajo tudi med gospodarsko krizo. Število vključenih v programe APZ se je v prvih enajstih mesecih 2009 povečevalo bolj od števila registrirano brezposelnih. Vendar pri tem z vidika izhoda iz krize ni spodbudno, da se je najmanj povečalo število vključenih v programe izobraževanja in usposabljanja (tabela 3).

Tabela 3: Vključitev brezposelnih v programe APZ v Sloveniji (I.-XI.) 2008–(I.-XI.) 2009

	Število brezposelnih, vključenih v programe APZ	
	I.-XI. 2008	I.-XI. 2009
SKUPAJ	26.111	48.032
Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve	5.052	9.686
1.2 Pomoč pri iskanju zaposlitve	4.899	9.219
Usposabljanje in izobraževanje	11.676	19.156
2.1 Programi institucionalnega izobraževanja nacionalne poklicne kvalifikacije	4.376	8.774
2.2 Programi praktičnega izobraževanja	5.239	7.120
2.3 Programi izobraževanja	2.061	3.262
Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja	4.873	14.633
3.1 Spodbujanje samozaposlovanja	3.962	10.801
3.2 Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih brezposelnih oseb	911	2.573
3.4 Spodbujanje prilagodljivosti delovne sile in podjetij	-	1.259
Programi za povečanje socialne vključenosti	4.510	4.557
4.1 Spodbujanje socialnega vključevanja delovne sile	4.510	4.557

VIR: Čelebič (2010).

3.3 PROBLEM BREZPOSLENOSTI V NEMČIJI

V Nemčiji gre za zelo dobro sodelovanje na eni strani med delavskimi organizacijami, ki se zavzemajo za visoke plače, dobre delovne pogoje in reševanje socialnih problemov, ter med vladnimi organizacijami na drugi strani. V Nemčiji se z zaposlovanjem in brezposelnostjo ukvarja Zvezni inštitut za delo, ki organizira začetno poklicno usposabljanje, nadaljevalno poklicno usposabljanje, posebne programe za izboljšanje zaposlitvenih možnosti za brezposelne, predvsem poklicne informacije in motivacijske tečaje za dalj časa brezposelne. Ob teh programih je posebna pozornost namenjena ponovnemu zaposlovanju žensk – te se vpisujejo v programe izobraževanja in usposabljanja ter poklicne socializacije. V Nemčiji rešujejo probleme brezposelnosti predvsem na lokalni ravni, zato imajo razvite lokalne mreže organizacij za poklicno

usmerjanje, usmerjanje v izobraževanje ter organiziranje izobraževanja in usposabljanja brezposelnih (Svetlik et al., 1993, str. 16).

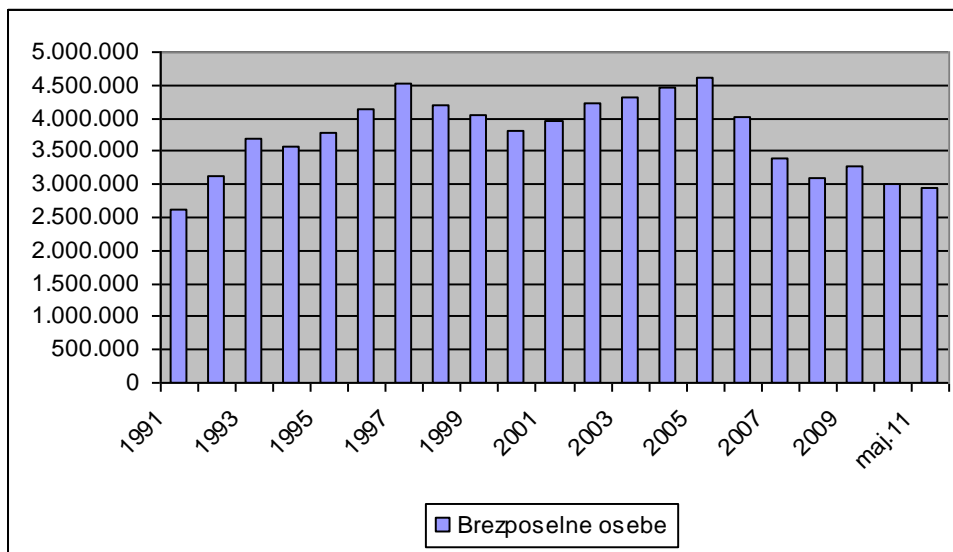
Trg dela je v Nemčiji visoko razvit in zajema številne regulacije. Sporazumi med delavskimi skupnostmi in skupnostmi delodajalcev zavzemajo skoraj vsa področja njihovega delovanja in odnosov, najpogosteje pa so osredotočeni na plače in delovne pogoje. Ta sistem sodelovanja zagotavlja visoko stopnjo zaščite delovne sile in se zavzema proti nezaposlenosti na trgu dela. Sledi pregled gibanja registrirane brezposelnosti v Nemčiji od leta 1991 do maja letošnjega leta (2011). Prikazani so podatki o številu brezposelnih oseb meseca decembra, razen za leto 2011, ko je prikazan podatek za mesec maj (tabela 4 in še grafični prikaz v grafikonu 3) letošnjega leta (Arbeitsagentur, 2011a, tabelle 2.1.2).

Tabela 4: Število brezposelnih oseb v Nemčiji od 1991 do maja 2011

Leto	Število registrirano brezposelnih oseb (stanje 31. 12.)
1991	2.631.151
1992	3.126.217
1993	3.688.922
1994	3.559.732
1995	3.790.624
1996	4.148.145
1997	4.522.166
1998	4.198.044
1999	4.047.935
2000	3.809.582
2001	3.964.044
2002	4.226.504
2003	4.315.233
2004	4.464.416
2005	4.605.189
2006	4.008.111
2007	3.394.986
2008	3.093.842
2009	3.267.857
2010	3.011.178
31. 5. 2011	2.960.112

VIR: Arbeitsagentur (2011).

Grafikon 3: Število brezposelnih oseb v Nemčiji od leta 1991 do maja 2011

VIR: Lastni (2011).

Imeti zaposlitev je za večino ljudi pomembna predpostavka za zagotavljanje ustreznega življenjskega standarda. V ta namen v Nemčiji skrbijo za primerno gospodarsko in socialno politiko ter za različna priznanja zaposlenim in pogostokrat tudi za izpopolnjevanje njihovih znanj znotraj podjetij. Prav zaradi zagotavljanja ustreznega življenjskega standarda vseh svojih državljanov je posvetovanje in posredovanje ponudbe delovne sile za vsakega posameznika brezplačno. Za čim manjše število brezposelnih pa si prizadevajo tudi posredovalnice za delo, katerih namen je s hitrim in trajnim posredovanjem preprečiti brezposelnost oziroma jo zmanjšati. Boj proti brezposelnosti je eden izmed osrednjih problemov zvezne vlade in osrednji eksponat dejavnosti ministrstva za gospodarstvo in zaposlovanje. Ekonomska blaginja narodnega gospodarstva in visoka stopnja zaposlenosti predstavljata dve strani medalje: čim več ljudi ima zaposlitev, tem boljše so možnosti za uspešen razvoj notranje konjunktore in po drugi strani za razbremenitev socialnega sistema. Na trgu delovne sile se Nemčija sooča tudi s prostim pretokom tuje delovne sile na domača tržišča. Prost pretok dobrin in storitev iz cenejših držav in prosto gibanje delovne sile, v okviru skupnega notranjega trga Evropske unije, ogroža nacionalni trg dela. Poleg tega, da se nemška proizvodnja zaradi cenejše delovne sile seli v cenejše države, pa dodaten problem predstavlja zaposlovanje tujih državljanov iz revnejših držav, ki so pripravljeni delati za manjše plače in na ta način prevzemajo delovna mesta nemškim državljanom (Addison, 1997c, str. 183–184).

4 REFORME NA TRGU DELA V SLOVENIJI

Reforme na trgu dela so pomembne za gibanje na tem trgu. Reforme so danes stvarnost Evrope. Pri tem ne gre za odrekanje evropskim vrednotam, kot so visoka raven blaginje, kakovost življenja, dostopnost izobraževanja in zdravja, sodelovanje državljanov pri odločanju ali trajnost razvoja. Nasprotno, spremembe in modernizacija evropskih politik so potrebne prav zato, da bi lahko ohranili te vrednote v vse bolj dinamičnem in globaliziranem svetu. Slovenija se v tem okolju sooča z dvojnimi izzivi. Po eni strani je pripadnica razvitega sveta in deli evropske razvojne vrednote, zato zanjo v enaki meri veljajo vse ugotovitve in izzivi, ki veljajo za celotno Evropo. Po drugi strani pa znotraj Evrope sodi v njen manj razviti del, kar pomeni, da mora biti njen cilj tudi gospodarsko dohitevanje razvitejših držav. Pri doseganju tega cilja pa so se v zadnjih letih pokazale slabosti, zaradi katerih so pri nas potrebne bolj temeljite spremembe kot v nekaterih drugih državah, ki so bolj razvite ali pa so v zadnjih letih že izpeljale pomembne reforme (Vlada RS, 2010).

Reforme v sodobnih gospodarstvih predpostavljajo tako spremembo institucij, razvojnih strategij in ekonomskih politik, ki zagotavljajo (Kovač, 2006, str. 87):

- strukturne spremembe v gospodarskem sistemu;
- povečanje globalne konkurenčnosti in gospodarske rasti;
- večjo poslovno prilagodljivost in učinkovitost poslovanja gospodarskih subjektov;
- povečanje blaginje prebivalstva.

Reforme so lahko postopne (gradualistične) ali radikalne (revolucionarne), delne ali celovite, z vidika systemskega determinizma lahko bolj poudarjajo ekonomske, politične ali pa kulturne dejavnike. Očitno reforme merijo na strukturne in razvojne spremembe, toda hkrati povzročajo določeno socialno redistribucijo in politično diferenciacijo. Reforme so torej vedno globalni politični ekonomski in sociokulturni procesi in podobno velja tudi za celovito obravnavanje njihovih posledic. Ali reforme potrebujemo ali ne, ni več vprašanje. Če želi Slovenija postati ena izmed najbolj razvitih držav EU, so reforme nujne. Ključni cilj reform mora biti razbremeniti gospodarstvo ter povečati zaposlenost, saj to vodi k povečanju blaginje prebivalstva.

4.1 REFORMA POKOJNINSKEGA SISTEMA

Zahtevno področje pokojnin nujno potrebuje spremembe, saj je Slovenija ena izmed držav s črnimi izgledi, ko gre za razmerje med aktivnim in upokojenim prebivalstvom. Težava se lahko reši samo ob podpori in s spoznanjem javnosti o brezhibnosti ohranjanja sedanjega modela. Slovenci so prepričani, da bodo vedno imeli takšno pravico do pokojnin, kot so jo imeli v preteklosti. Posledice takšnega razmišljanja so lahko resne tako v ekonomskem, socialnem kot tudi v političnem pogledu.

V začetku leta je bila v Sloveniji najbolj odmevna pokojninska reforma. Junija je bil izveden zakonodajni referendum o novem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Toda sprememb ni bilo in ne bo se uveljavil novi zakon, ker ga velika večina volivcev ni podprla. Novi zakon je zavrnilo kar 72 % volivcev. Najpomembnejši razlogi za spreminjanje pokojninskega sistema so bile spremembe v strukturi prebivalstva in na trgu dela, ki jih v zadnjih desetletjih lahko zasledimo povsod v razvitem svetu. Gospodarska kriza ni neposreden razlog za spremembe, je pa državo resno soočila z dejstvom, da pokojninska blagajna nima rezerve, s katero bi lahko pokrivala pomanjkanje dohodkov, ki so nastali zaradi krize. Novi pokojninski zakon bi prinesel naslednje prednosti (Vlada RS, 2011a, str. 2):

- v povprečju bi se starostne pokojnine povišale od 5 % do 19 %;
- uvedli bi se dodatni bonusi – za vsako leto dela po izpolnitvi pogojev za predčasno ali starostno upokožitev bi posameznik, ki ostane zaposlen v nespremenjenem obsegu, do dopolnjenega 65. leta starosti poleg plače lahko uveljavil še 20 % predčasne ali starostne pokojnine;
- zaustavitev nadaljnjega padanja pokojnin;
- najbolj bi se zvišale najnižje pokojnine;
- s subvencioniranimi prispevki v pokojninsko blagajno bo stimulirano hitrejše zaposlovanje mladih in zaposlovanje starejših;
- upoštevala bi se dodana doba za zaposlene na zdravju škodljivih mestih;
- pravičnejši pokojninski sistem, saj bi bila vzpostavljena neposredna povezava med vplačanimi prispevki in višino končne pokojnine;
- stabilna pokojninska blagajna, ki bi zagotavljala večjo varnost za vse generacije;
- zaposlenim in delodajalcem ne bi bilo treba plačevati višjih prispevkov, upokožencem pa se ne bi zniževale pokojnine.

Pokojninski sistem v Sloveniji je tako kot vsi pokojninski sistemi v Evropi oblikovan kot pretočni pokojninski sistem, osnovan na medgeneracijski solidarnosti. To pomeni, da delovno aktivno prebivalstvo, torej delavke in delavci, s svojimi prispevki neposredno financirajo izplačevanje pokojnin trenutnim upokožencem. Povedano drugače: starši plačujejo prispevke za pokojnine starih staršev, njihovi otroci pa bodo plačevali prispevke za njihove pokojnine.

Novi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju bi postopoma zviševal upokožitvene pogoje od 2 do 3 leta in jih delno izenačeval med moškimi in ženskami. Hkrati pa bi novi zakon odpravil nekatere pomanjkljivosti (Vlada RS, 2011b, str. 6):

- vzpostavlja pregledno pokojninsko blagajno, iz katere v druge sisteme prenaša vse pravice, ki niso povezane s plačilom prispevkov za pokojninsko invalidsko zavarovanje; prav tako vzpostavlja neposredno povezavo med vplačanimi prispevki in višino končne pokojnine ter tako uvaja pravičnejši pokojninski sistem;
- stimulira hitrejše zaposlovanje mladih in zaposlovanje starejših, in sicer s subvencioniranimi prispevki

- ter vzpostavlja učinkovit in delavcem prijaznejši institut delne upokojitve.

4.2 RAZVOJ ČLOVEŠKIH VIROV

Razvoj človeških virov je nujen za doseganje večje rasti in konkurenčnosti gospodarstva za večjo blaginjo prebivalstva. Iz tega izhodišča morajo aktivnosti na področju človeških virov poiskati rešitve in udejanjiti instrumente in programe, ki bodo odgovor na izzive, s katerimi se srečujemo na trgu dela, vseživljenjskega učenja, tehnološkega in trajnostnega razvoja, kot sta naravna in kulturna dediščina. V ta namen bodo programi in instrumenti podpirali prilagodljivost posameznikov in podjetij, spodbujali vključevanje na trg dela, socialno vključenost, znanje za razvoj in vseživljenjsko učenje, institucionalno usposobljenost, dialog med socialnimi partnerji in podporo nevladnim institucijam. Hkrati pa bodo omogočili razvoj in izvedbo pilotnih programov ter vrednotenje posameznih politik. Analiza stanja razvojnih področij izhaja iz procesa priprave Strategije razvoja Slovenije, Državnega razvojnega programa 2007–2013, Reformnega programa za Lizbonsko strategijo in okvira ekonomskih in socialnih reform za blaginjo Slovenije ter drugih analiz in priporočil socialnih partnerjev in drugih institucij (SVLR, 2008a, str. 14).

Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 predstavlja podlago za črpanje sredstev iz Evropskega socialnega sklada. Operativni program je usmerjen h krepitvi človeškega kapitala, ustvarjanju delovnih mest, spodbujanju zaposlenosti, krepitvi inovativnosti in s tem konkurenčnosti gospodarstva z vlaganji v razvoj ustreznega raziskovalnega in drugega kadra, vseživljenjskemu učenju, zagotavljanju socialne vključenosti in spodbujanju enakih možnosti, poseben poudarek pa je tudi na večji učinkovitosti delovanja javnega sektorja.

Slovenija bo v okviru operativnega programa razvoja človeških virov skušala doseči naslednje cilje (SVLR, 2008b, str. 59):

- krepitev (vrhunskih) potencialov ljudi za doseganje večje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in s tem ustvarjanje kvalitetnejših delovnih mest;
- v okviru fleksibilizacije trga dela povečati in pospešiti odliv in mobilnost iz brezposelnosti oz. neaktivnosti ter zmanjšati problem dolgotrajne brezposelnosti in regionalnih razlik;
- posodobiti sistem vzgoje in izobraževanja ter usposabljanja v smeri vrhunske kvalitete, odprtosti za mednarodne tokove in standarde ob upoštevanju potreb gospodarstva;
- okrepiti socialno vključenost ranljivih skupin ter z bojem proti vsem oblikam diskriminacije prispevati k uveljavljanju koncepta enakih možnosti;
- razvoj ustrezne institucionalne in administrativne usposobljenosti za učinkovito strukturno prilagajanje, rast, delovna mesta in ekonomski razvoj gospodarstva in vsakega posameznika, v okviru dobro razvitega in kvalitetnega civilnega in socialnega dialoga.

4.3 ZAKON O MALEM DELU

Letošnje leto je bil 10. aprila izveden referendum o Zakonu o malem delu. Rezultati na referendumu so bili sledeči (DUK, 2011):

- 80,07 % volivcev je glasovalo proti,
- 19,93 % volivcev je glasovalo za in
- 0,48 % je bilo neveljavnih glasovnic.

Izid glasovanja je jasno pokazal, da so bili ljudje, ki so glasovali, v večini proti novemu Zakonu o malem delu, ki naj bi prinašal naslednje novosti (Vlada RS, 2011):

- namen Zakona o malem delu bi bil, da vsem, ki opravljajo občasna dela, omogočijo primerljive pravice iz socialnih zavarovanj in s tem tudi ustrezno varnost na trgu dela;
- z uvedbo Zakona o malem delu so želeli zmanjšati tudi obseg dela in zaposlovanja na črno, saj naj bi se s tem uvajala nova možnost legalnega opravljanja plačanega dela, ki ima lahko tudi elemente delovnega razmerja. Malo delo naj bi prispevalo k bolj prožnemu trgu dela ob hkratni zagotovitvi osnovnih pravic iz socialnih zavarovanj. Zakon naj bi tako omogočal več sto tisoč državljanom –študentom, brezposelnim in upokojemcem, da si, ne da bi delali na črno, izboljšajo svoj socialni položaj;
- študenti in dijaki naj bi lahko tudi po uvedbi malega dela še naprej delali ob študiju, vendar naj bi bili pri tem omejeni na največ 720 evrov letno oziroma zaslužek do 6.000 evrov letno (bruto). Velik korak naprej glede dosedanjega študentskega dela pa naj bi predstavljalo dejstvo, da naj bi se študentom vsaka zaposlitev v obliki malega dela štela v pokojninsko dobo, uradno pa naj bi jim bila priznana tudi delovna izkušnja, kar bi pomenilo veliko prednost pri iskanju zaposlitve po končanem študiju;
- z uvedbo malega dela upokojenci dobivajo možnost za zakonito opravljanje občasnega dela, kar lahko bistveno pripomore k aktivnemu staranju ter ohranjanju socialnih stikov in psihofizičnih sposobnosti. Upokojenci naj bi lahko opravljali 60 ur malega dela mesečno in letno zaslužili do 6.000 evrov (bruto);
- tudi brezposelni bi lahko mesečno opravili do 60 ur malega dela in letno zaslužili 6.000 evrov (bruto). Brezposelni, ki naj bi z malim delom zaslužili do 200 evrov na mesec, bi ohranili pravico do nespremenjene višine denarnega nadomestila za brezposelnost. Tudi brezposelnim naj bi se malo delo štelo v pokojninsko dobo in upoštevalo kot delovno izkušnje.

Zgoraj naštetе spremembe novega Zakona o malem delu niso uresničene, ker ljudstvo na referendumu ni podprlo tega zakona.

4.4 ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR) je bil sprejet v letu 2002 in se uporablja od 1. 1. 2003. Zakon je takrat predstavljal prelomnico glede na dotedanje zakonsko urejanje delovnih razmerij, saj je uvedel tri temeljne novosti (MDDSZ, 2011a):

- z nacionalnim predpisom je bil celovito urejen sistem individualnih delovnih razmerij;
- vzpostavljeni so bili dvostranski odnosi med delom in kapitalom, med delavcem in delodajalcem, pri čemer je individualna delovna razmerja sistemsko uredil Zakon o delovnih razmerjih, kolektivna razmerja pa so urejena z Zakonom o kolektivnih pogodbah;
- v nacionalno ureditev so bile vključene zahteve direktiv, ki se nanašajo na delovno pravo in zagotavljanje enakopravnosti žensk in moških v zaposlitvenem razmerju.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o delovnih razmerjih, ki je bil uveljavljen v novembru 2007, je bil sprejet kompromis med različnimi in nasprotujočimi si interesi socialnih partnerjev. Socialni partnerji so s predlaganimi rešitvami soglašali in poudarili najpomembnejše spremembe, ki bodo omogočile postopno reformo trga dela (MDDSZ, 2011b):

- skrajšanje odpovednih rokov,
- doslednejše uvajanje načela sorazmernosti,
- ponujena možnost dodatnega nadurnega dela,
- ureditev pravice do odpravnine v primeru zagotovitve nadaljevanja zaposlitve pri drugem delodajalcu,
- zagotavljanje večje notranje prilagodljivosti zaposlitve z možnostjo zaposlovanja za vrsto dela,
- učinkovitejšo in jasnejšo ureditev izvedbe odpovedi pogodbe o zaposlitvi, jasnejšo ureditev plačila za delo,
- fleksibilnejšo ureditev delovnega časa, spodbude za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja,
- širjenje pravnih podlag za uporabo fleksibilnih oblik zaposlovanja,
- prenehanje delovnega razmerja delavcu v primeru dnevne neupravičene odsotnosti z dela ter
- večjo zaščito delavcev pred diskriminacijo in vsemi vrstami trpinčenja.

4.5 ZAKON O UREJANJU TRGA DELA

Novi Zakon o urejanju trga dela, ki je nadomestil Zakon o zaposlovanju za primer brezposelnosti, se je začel izvajati s 1. januarjem letošnjega leta (2011). Zakon je podlaga za izvajanje naslednjih ukrepov države na trgu dela (MDDSZ a, 2010):

- storitve za trg dela,
- APZ,

- zavarovanje za primer brezposelnosti in
- pravice iz obveznega in prostovoljnega zavarovanja za primer brezposelnosti.

Najpomembnejši cilj tega novega Zakona je uvajanje koncepta varne prožnosti na trgu dela v Republiki Sloveniji. Ta cilj bo dosežen v povezavi s spremembami sistemskih zakonov, ki urejajo delovna razmerja, in sistemom socialne varnosti ter seveda tudi s povečano vlogo APZ in večjo varnostjo brezposelnih oseb.

Storitve za trg dela se bodo izvajale preko ZRSZ in po novem tudi preko koncesionarjev. Storitvi za trg dela sta (MDDSZ b, 2010):

- vseživljenjska karierna orientacija, ki bo pri izvajanju APZ pridobila bistveno večjo vlogo, saj predstavlja prvi korak na poti do nove zaposlitve; izvajala se bo v več oblikah:
  - informiranje o trgu dela (splošno informiranje in informiranje o možnostih zaposlovanja),
  - osnovnega in poglobljenega kariernega svetovanja,
  - samostojnega vodenja kariere in
  - učenja veščin vodenja kariere;

Ukrepi iz zavarovanja za primer brezposelnosti in pravice iz zavarovanja so naslednji (MDDSZ c, 2010):

- povečuje se krog obveznih zavarovancev in oseb, ki se lahko prostovoljno zavarujejo za primer brezposelnosti, kot posledica pa tudi krog upravičencev do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti; s spremembo pogojev za pridobitev pravice do denarnega nadomestila bodo pogosteje upravičeni večinoma mladi, ki imajo malo delovnih izkušenj, kar seveda povečuje njihovo socialno varnost, saj bo po novem pogoj za pridobitev denarnega nadomestila 9 mesecev zaposlitve v zadnjih 24 mesecih (prej 12 mesecev v 18 mesecih);
- zvišal se je najnižji in najvišji znesek denarnega nadomestila za primer brezposelnosti;
- zvišal se je znesek denarnega nadomestila za primer brezposelnosti v prvih treh mesecih prejemanja (80 % od osnove in ne več 70 %, kot je bilo to prej);
- skrajšalo se je obdobje za določanje osnove za odmero denarnega nadomestila, in sicer z 12 mesecev na 8 mesecev;
- uvedla se je novost, ki brezposelnim osebam ob hkratni ohranitvi pravice do denarnega nadomestila v nespremenjeni višini omogoča omejen obseg dela (do 200 EUR mesečno), in sicer zaradi ohranitve stika s trgom dela;
- uvedel se je institut delne brezposelnosti ob sprejemu zaposlitve, pri čemer se ohrani pravica do sorazmernega dela denarnega nadomestila.

Koncept varne prožnosti je odgovor na vedno višje zahteve globalizacije, konkurenčnosti, demografskih sprememb in vedno večje prilagodljivosti tako zaposlenih kot podjetij. Varna

prožnost v svoji vsebini povezuje prožnost trga dela (zunanja prožnost), organizacije dela (notranja prožnost) ter pogodbeno razmerja, predvsem v okviru štirih sestavnih delov, ki varno prožnost sestavljajo v celoto, in sicer (MDDSZ,2007):

- fleksibilne oblike delovnih razmerij,
- aktivne politike zaposlovanja,
- vseživljenjsko učenje ter
- modernizacija socialnih sistemov.

Pri tem je pomembno, da uvajanje varne prožnosti zadeva vse tri nivoje, tako zaposlene in delodajalce kot tudi vlado. Prilagodljivost kot taka zahteva uvajanje fleksibilnosti. Republika Slovenija podpira dokument v smislu uvajanja načela varne prožnosti, ki zagotavlja večje možnosti delodajalcev pri prilagajanju trga dela in globalizacije, vendar poskrbi tudi za ustrezen dohodek in socialno varnost tistih, ki bi v teh procesih postali brezposelni, da bodo tudi s pomočjo ukrepov aktivne politike zaposlovanja in vseživljenjskega učenja čim prej našli novo delo. Prožen trg dela je eden od najpomembnejših elementov, ki lahko pripomore k večji zaposlenosti in blaženju nihanj aktivnosti.

Kot zanimivost pa naj na koncu navedem citat, za katerega menim, da je še kako resničen. Avtor besedila pravi sledeče: »Ekonomija je preveč pomembna, da bi jo lahko politično zanemarili, politika pa je na drugi strani preveč zapeljiva, da bi jo ekonomisti lahko spregledali« (po Kovaču, 1990, str. 9). Sicer citat ni novejšega datuma, a še vedno drži.

4.6 UKREPI NA TRGU DELA

Gospodarska in finančna kriza v Sloveniji se umirja in prvi znaki okrevanja so v ospredje ekonomske politike postavili proces prilagajanja gospodarstva po krizi. Vlada se je odločila za izhodno strategijo, ki je zasnovana kot kombinacija ukrepov ekonomske politike in strukturnih sprememb, ki ob zagotavljanju fiskalne vzdržnosti izboljšujejo socialni položaj najšibkejših in krepijo konkurenčnost gospodarstva in ustvarjanje novih delovnih mest. (Vlada RS, 2010a , str. 1).

Programske spodbude aktivne politike zaposlovanja bodo povezane s strukturnimi spremembami. Za pravilno razumevanje in učinkovito izvedbo programov ter za informiranost posameznikov, ki bi se v programe želeli vključiti, bo treba vzporedno skupaj s socialnimi partnerji izvesti komunikacijsko strategijo. Predvsem so usmerjeni v dva cilja (Vlada RS, 2010b, str. 24–25):

- spodbude, katerih osnovni cilj je povečanje zaposlenosti in produktivnosti;
- spodbude za večjo socialno vključevanje oziroma širši socialni razvoj, namenjene vsem tistim, ki jim grozi ali pa so zaradi krize izpadli iz konkurenčnega trga.

Kot pomembna skupina ukrepov so v pripravi in v izvedbi programi aktivne politike zaposlovanje, ki omogočajo povezovanje ukrepov med seboj (svetovanje + usposabljanje

+ subvencije za zaposlitev, ali krajšanje delovnega časa, povezano z obveznim usposabljanjem) in z ukrepi spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti ter vseživljenjskega učenja. Ti ukrepi aktivne politike zaposlovanja so naslednji (Vlada RS, 2010c, str. 25–26):

- izvajanje povezanih programov – karierno svetovanje z vključitvijo v neformalno usposabljanje za posameznike;
- pravočasna identifikacija, motivacija, prekvalifikacija ter usposabljanje oziroma izobraževanje delavcev na potencialno ogroženih delovnih mestih in delavcev za zahtevnejša delovna mesta;
- informacijska kampanja o možnostih posameznikov za vključevanje v programe izobraževanja in usposabljanja;
- modernizacija ZRSZ za zgodnje ugotavljanje zaposlitvenih ovir.

Kot naslednji pomemben ukrep je tudi posodobitev ureditve trga dela. Za Slovenijo je značilna visoka segmentacija trga dela, kar pomeni, da je položaj glede pravic in obveznosti glede na tip zaposlitvenega razmerja zelo različen – od zelo togega zaposlovanja za nedoločen čas pa do izjemno fleksibilnega študentskega dela. Te anomalije bodo do določene mere lahko odpravljene z Zakonom o malem delu in Zakonom o ureditvi trga dela. Za doseg koncepta varne prožnosti pa je potreben tudi poseg v Zakon o delovnih razmerjih, s katerim bi z vidika pravic in obveznosti približali oziroma poenotili vrste zaposlitvenih razmerij, predvsem glede plačevanja prispevkov in pogojev ob prenehanju, kot so odpovedni roki in odpravnine (Vlada RS, 2010d, str. 25).

Problematika zakona o delovnih razmerjih je zelo pomembna in jo je treba urejati celovito in sistemsko, zato je spremembe smiselno sprejeti v paketu. V tem okviru so predlagane nadaljnje spremembe Zakona o delovnih razmerjih v smeri varne prožnosti, ki se izvedejo v dveh fazah. V prvi se sprejmejo najnujnejše spremembe glede stroškov prenehanja pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas, s ciljem izenačevanja vseh vrst delovnih razmerij ter v povezavi s pokojninsko reformo dvig starosti, ki definira starejšega delavca. Za uravnoteženje takšnega ukrepa bi na drugi strani te prihranke preusmerili v namenske sklade za izobraževanje in usposabljanje in sklad za odpravnine. V drugi fazi pa se bodo ob podrobni analizi pripravila izhodišča za celovito prenovo delovnopravne zakonodaje, katere glavni cilj mora biti varna prožnost, poleg tega pa še (Vlada RS, 2010e, str. 26):

- primerljivost različnih vrst delovnopravnih razmerij,
- preglednost in poenostavitev postopkov,
- zmanjšanje stroškov dela (dopusta, dodatka za delovno dobo, nadomestil v času odsotnosti z dela),
- vprašanje varovanih kategorij delavcev z vidika varne prožnosti.

S 1. januarjem letošnjega leta (2011) je stopil v veljavo nov zakon o urejanju trga dela, katerega spremembe so opisane v prejšnjem poglavju. Tudi glede zakona o malem delu so bile podane spremembe, ampak ni stopil v veljavo, ker ga ljudstvo na referendumu ni podprlo.

5 REFORME NA TRGU DELA V NEMČIJI

5.1 AGENDA 2010

Agenda 2010 je koncept reform nemškega socialnega sistema in trga dela. Od leta 2003 do 2005 jo je obširno izvedla nemška vlada. Takratni nemški kancler Gerhard Schroeder je zagovarjal ta koncept reform. Ključni novosti sta bili naslednji:

- spremembe so potrebne, tako da se Nemčija vrne na vrh gospodarskega razvoja Evrope;
- pravičnost je to, kar ustvarja nova delovna mesta, to je nova socialna filozofija.

Ta koncept reform nemškega socialnega sistema predstavlja sliko Nemčije v letu 2010, kakršna naj bi bila, in sicer: država, ki ponuja visoko stopnjo socialne varnosti svojim državljanom in ki je tudi vodilna v raziskavah in razvoju. To je cilj nemške vlade in programa reform (Adomeit, 2004, str. 121–122).

Takratni zvezni minister za gospodarstvo Wolfgang Clement je dejal, da je glavni cilj zmanjševanje brezposelnosti, zato naj bi bila Agenda 2010 v pomoč. Cilj tega koncepta reform je izboljšanje zaposlitev ter izboljšanje stopnje socialne države. Minister Clement pravi, da je treba ta cilj spodbujati, da se čim hitreje zmanjša brezposelnost (Die Bundesregierung Deutschland, 2010).

5.2 HARTZ-KONZEPT

Hartz-Konzept, to je oznaka za predloge, ki jih je izdelala komisija za sodobne storitve na trgu dela. Vodil jo je dr. Peter Hartz, ki je bil član uprave VW-Konzerna. Peter Hartz je bil pobudnik in predlagatelj reform nemške zaposlovalne in socialne politike. Te reforme so znane tudi pod imenom Hartz I, II, III ter Hartz IV. Cilj »Hartz-Koncepta« je bil zmanjšati število nezaposlenih za 50 %, vendar iz različnih razlogov to še do danes ni uresničeno. Hartzove reforme so torej znane v štirih fazah, njihov namen pa je posodobitev politike na trgu dela in rešitev problema visoke brezposelnosti (Vlada RS, 2007a, str. 8–9).

»Hartz-Konzept« je vseboval različne ukrepe, ki naj bi pozitivno vplivali na učinkovitost zavoda za zaposlovanje in stimulacijo nezaposlenih pri iskanju zaposlitve. Vsebuje pa tudi različne pakete, ki so služili za pripravo zakonodaje na področju trga dela in so razdeljeni v zakonodaji na štiri faze (od Hartz I do Hartz IV). Posamezni zakoni so stopili v veljavnost med leti 2003 in 2005. Tako imenovani »Hartz Reform Paket« zajema skupaj 13 inovativnih programov.

Koncept ima naslednje faze (Vlada RS, 2007b, str. 9):

- »Hartz I« (veljaven od 1. januarja 2003).

Prvi sklop reform, znan pod imenom Hartz I, vsebuje prvi zakon o modernih storitvah za trg dela:

- pospešiti nadaljnjo izobraževanje preko zavoda za zaposlovanje in ga tudi podpreti, in tudi uvedba izobraževalnega kupona,
- preživnina s strani Agencije za delo,
- podpora novim oblikam dela,
- delo za določen čas preko agencije za začasno zaposlovanje.

Vsak Zavod za zaposlovanje je moral ustanoviti vsaj eno zaposlovalno agencijo za začasno delo (Personal Service Agentur), katerih glavna naloga je obdržati osebe, ki so izgubile delo, aktivne na trgu delovne sile oziroma jih ponovno integrirati na trg dela. Agencije delujejo kot zasebni ponudniki storitev na trgu delovne sile, vendar po naročilu zavodov za zaposlovanje. To pomeni, da agencije brezposelne takoj ob izgubi delovnega mesta ali pa po 6 mesecih brezposelnosti zaposlijo oziroma najamejo za določen čas. Brezposelni, ki jih agencija zaposli, podpišejo pogodbo o zaposlitvi in so socialno zavarovani. Agencije omogočajo zainteresiranim delodajalcem najem delovne sile pod ugodnimi pogoji in kot neke vrste preizkusno dobo pred morebitno redno zaposlitvijo. Pokrivate naj bi tudi potrebe po sezonskih delavcih ter zagotavljale delovno silo za nadomeščanja v času dopustov, dolgotrajnih bolezni in porodniških dopustov. S tem naj bi dosegli prehod od zaposlitve za določen čas v trajno zaposlitev (Hartz, 2002a, str. 147).

- »Hartz II« (veljaven od 1. januarja 2003).
Vsebuje drugi zakon o modernih storitvah na trgu dela:
  - ustvarjanje »Ich-AG« družb (t. i. »jaz delodajalec« služb),
  - ustanovitev »Job-Centern« (t. i. centralne službe),
  - uredba o načinu zaposlovanja »Mini-Job«.

S tem zakonom naj bi dosegli, da bi se Zavodi za zaposlovanje preoblikovali po načinu delovanja v sodobne zaposlitvene centre in bi delovali kot centralna posvetovalnica za vse storitve na trgu delovne sile. Zaposlitveni centri (Job center) so dobili pristojnosti za vse delodajalce, delojemalce in tudi za delovno sposobne prejemnike socialne pomoči. S preoblikovanjem v zaposlitveni center sta se združili prej ločeni zaposlitvena služba in socialna služba in s tem tudi združitev denarnih nadomestil za primer brezposelnosti s socialnimi ugodnostmi. Vendar to s 1. januarjem 2003, ko je bil sprejet drugi Hartzov zakon, še ni bilo vpeljeno. Vpeljano pa je bilo sodelovanje zaposlitvene in socialne službe za izmenjavo podatkov z namenom, da se bodo v prihodnosti podatki shranjevali in obdelovali samo na enem mestu, ne pa v dveh različnih službah. Iskalci zaposlitve naj bi bili v sodobnih preoblikovanih zaposlitvenih centrih obravnavani kot stranke in za vsakega bo svetovalec izdelal osebni profil, kjer bodo zajeti tudi cilji, želje, potrebe in potencialni iskalci zaposlitve. Zaposlitvene centre naj bi oblikovala tudi moderna arhitektura z ne prenapolnjenimi hodniki iskalcev zaposlitve (Hartz, 2002b, str. 68).

- »Hartz III« (veljaven od 1. januarja 2004).

Tretji sklop reform, znan pod imenom Hartz III, vsebuje tretji zakon o modernih storitvah na trgu dela:

- prekvalificiranje Zavoda za zaposlovanje v Agencijo za delo.

S 1. aprilom 2004 je stopil v veljavo tretji Hartzov zakon in s tem ena izmed pomembnejših načrtovanih reform– reorganizacija Zveznega zavoda za zaposlovanje. Zvezni zavod za zaposlovanje naj bi se po zakonu osredotočil na svoje glavno poslanstvo, torej posredovanje del, in bil pri svojem delu predvsem visoko učinkovit, uspešen, konkurenčen in usmerjen k strankam. Na trgu delovne sile naj bi zadržal centralno vlogo, vendar hkrati sodeloval in konkuriral z zasebnimi ponudniki storitev na trgu delovne sile. Predvideni so bili tudi novi viri financiranja, saj se je prej zavod financiral samo iz prispevkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Ker je obvladovanje visoke brezposelnosti družbeni problem, naj bi se po novem financiral še iz državne blagajne. S kadrovskega vidika naj bi zaposlene na zavodih za zaposlovanje spodbujali k fleksibilnosti, lastni odgovornosti in učinkovitosti s stimulacijami za opravljeno delo. Poenostavili naj bi se postopki pridobivanja denarnih nadomestil in spodbud za zaposlovanje za brezposelne. Poleg tega so se določene naloge prenesle na druge institucije (boj proti ilegalnim zaposlitvam, ki se je prenesel na carinsko upravo) in s tem razbremenili zaposlene, ki se lahko po novem osredotočajo le na osrednjo vlogo, posredovanje zaposlitev. Zvezni zavod za zaposlovanje naj bi deloval po načelih podjetniške učinkovitosti in uvedel elemente, kot so nagrajevanje po učinku, postavljanje letnih planov, odgovornost za doseganje planov, k ciljem in dosežkom usmerjeno vodstvo, načrtovanje potreb po kadrih in strateški ter operativni nadzor. Z uvedbo zakona pa se je še pred reorganizacijo tudi simbolično Zvezni zavod za zaposlovanje preimenoval v Zvezno agencijo za zaposlovanje (Hartz, 2002c, str. 55–56).

- »Hartz IV« (veljaven od 1. januarja 2005).

Vsebuje četrti zakon o modernih storitvah na trgu dela:

- združila sta se Urad za podporo nezaposlenim in Urad za socialno podporo (pomoč s sredstvi za preživljanje) na ravni, ki je nižja od dosedanje vrednosti socialne podpore (do sedaj so bili dodatno subvencionirani stroški za stanovanje, oblačila ...).

S 1. januarjem 2005 je stopil v veljavo Hartz IV, ki je na novo definiral tri vrste socialnih ugodnosti, od katerih ima pravico vsak posameznik uveljavljati le eno, in sicer (Hartz, 2002d, str. 127):

- socialna pomoč, ki ostaja enaka pravici pred sprejetjem zakona. Torej jo lahko pridobijo osebe, ki so bile predhodno zaposlene, ki nimajo dela in potrebujejo pomoč za preživetje;
- denarno nadomestilo I (Arbeitslosengeld I) ustreza denarnemu nadomestilu za primer brezposelnosti pred sprejetjem novega zakona. Edina razlika po novem zakonu je, da se pravica do prejemanja časovno zniža in upravičenec

lahko denarno nadomestilo I prejema največ 1 leto, za starejše od 55 let se ta doba podaljša na leto in pol;

- denarno nadomestilo II (Arbeitslosengeld II oziroma ALG II v nadaljevanju), ki je v nemški javnosti naletelo na največji odziv in neodobranje, kar korenito posega v pravice prosilcev. Pod tem imenom je bila po sprejetju zakona združena denarna pomoč za primer brezposelnosti s socialno pomočjo delovno sposobnih ljudi. To po meni, da po novem prosilci ne morejo hkrati uveljavljati dveh pravic in da jim v skupnem znesku pripada zdaj nižji znesek. Novost je, da se ob izračunu upošteva tudi premoženje in dohodki prosilca ter ožjih družinskih članov. Brezposelni so tako dolžni razkriti svoje premoženjsko stanje na bančnih računih, v vrednostnih papirjih, avtomobilih, parcelah, stanovanjskih in vikend hišah, lastniških stanovanjih, vključno z dediščinami in prihranki za pokojnino. Pravico do uveljavljanja ALG II imajo tisti, ki jim ne pripada ali pa se jim je iztekla pravica do uveljavljanja denarnega nadomestila I. Upravičenost do ALG II je časovno neomejena pravica, uveljavlja pa se enako kot denarno nadomestilo I na zavodih oziroma po novem agencijah za zaposlovanje.

Vsi, ki uveljavljajo pravico do ALG II, so vodeni v evidenci brezposelnih oseb in morajo kot iskalci zaposlitve trgu delovne sile biti na razpolago. Ponujenega dela tudi ne smejo zavrnil, saj potem sledijo sankcije v obliki znižanja ALG II. Po prvi odklonitvi dela se nadomestilo zmanjša za 30 % za obdobje treh mesecev. Nadaljnje odklonitve pomenijo nadaljnjih 30 % nižje nadomestilo (Hartz, 2002e, str. 127).

Dosedanji vrsti socialne podpore so v bodoče za vse nezaposlene (ki so sposobni za delo) v odgovornosti Urada agencije za delo (Agentur fuer Arbeit). Tako se znižajo dosednji administrativni stroški za nezaposlene. Trajanje podpore, ki je bilo do sedaj, se zniža za polovico in teče sedaj maksimalno eno leto. To pomeni, da tisti, ki prejema finančna sredstva iz »Arbeitslosengeld I« eno leto in se v tem času zaposli, prejme »Arbeitslosengeld II«, to je t. i. drugo denarno nadomestilo, ki je odvisno od vrednosti premoženja in socialnega statusa posameznika oz. družine (Vlada RS, 2007, str. 9).

Vlada se je s kanclerjem Gerhardom Schroederjem odločila, da bo »Hartz-Konzept« uveljavljen v celoti, pri tem je prišlo v času uvedbe do določenih sprememb pri (Vlada RS, 2007c, str. 9) :

- ustvarjanje »Ich-AG« družb (t. i. »jaz delodajalec« družb),
- določanju višine prispevka za socialno zavarovanje in
- »Mini-Job«.

»Hartz-Konzept« je zmanjšal število kratkoročno nezaposlenih, in to je seveda pozitiven učinek. Vzrok je v boljši podpori s strani Agencije za delo. Število oseb, ki so že dalj časa brezposelne, se do sedaj ni občutno zmanjšalo. Ko se je uvedla »Hartz IV-reforma«, je prišlo do protestov s strani nekaterih sindikatov in politične levice. Večina preostalih

sindikatoev je reformo podprla. Na splošno je »Hartz-Reforma« po uvedbi povzročila spremembo na trgu dela. Zastopniki »Hartz-Konzepta« so mnenja, da so se ljudje skozi leta navadili, da je za njihovo oskrbo odgovorna država. Socialna pomoč (do sedaj na visoki ravni) je bila tako samoumevna. Ljudje so spremembe (znižanje podpore) ocenili kot nepravilne. Sindikati in dobrodelne organizacije pričakujejo z uvedbo »Hartz-Reforme« celo negativen vpliv na zaposlitev in gospodarsko rast, ker so mnenja, da (Vlada RS, 2007d, str. 10–11):

- bo pridobljena oz. dosežena kvalifikacija delovne sile »razvrednotena«, če bodo morala biti delovna mesta neodvisna od zahtevane stopnje izobrazbe zasedena,
- bo prišlo do dodatnega pritiska v nižjih plačilnih skupinah, ker bo vsak k vsakemu delu prisiljen (kar lahko povzroči znižanje vrednote dosežene plačilne strukture),
- prisilna mobilnost po celi državi povzroči motnje v socialnih strukturah (družina, prijateljski krog).

5.3 REFORME POKOJNINSKEGA SISTEMA

Možnost boja proti brezposelnosti je tudi zmanjšanje ponudbe dela, kar se doseže z izstopom s trga dela starejših generacij. Spodbujanje predčasnih upokojitev so kot ukrep za zmanjšanje brezposelnosti uporabljale številne države v sedemdesetih letih ob izbruhu množične brezposelnosti. V devetdesetih letih pa so se zelo pogosto k temu ukrepu zatekli v srednji in vzhodni Evropi, ker se je upokojevanje v obdobju transformacijske krize izkazalo kot najmanj boleča oblika reševanja brezposelnosti (Kajzer, 1996, str. 121).

Zvišanje upokojitvene starosti na 67 let je ukrep, ki naj bi stabiliziral premije ali prispevke ter zavarovanje zneska pokojnine. Ta ukrep ima dvojni učinek. Zvišanje upokojitvene starosti je potrebno, vendar le, če se izboljšajo delovni pogoji za starejše delavke in delavce. V nasprotnem primeru obstaja možnost, da gre le za razširitev dolgotrajne brezposelnosti. Treba je preprečiti ta ukrep, da povečanje upokojitvene starosti ne bo znižalo pokojnine, zato je treba ustvariti take pogoje, da lahko ljudje dlje časa delajo. To pomeni: več primernih delovnih mest za starejše, preventivno zdravstveno politiko in ustvarjanje »dobrega dela«. Zvišanje upokojitvene starosti ne sme voditi do tega, da naraste revščina v starosti, ker je to zelo resen problem. Skorajda ne obstaja možnost, da se ljudje sami rešijo iz te situacije. Zagotoviti je treba, da dolgoletni zavarovanci dobijo zajamčeno pokojnino na minimalni ravni (Deutscher Bundestag, 2010).

6 PRIMERJAVA REFORM NA TRGU DELA

Gospodarska rast je pomemben dejavnik, ki vpliva na dogajanje na trgu dela. Ugodna in hitra gospodarska rast ugodno vpliva na zaposlovanje in zmanjšanje brezposelnosti, saj se v tem primeru odpirajo nova delovna mesta, ki so v času večnega problema velikega števila brezposelnih oseb še kako pomembna. Obe državi članici Evropske unije sta zelo dobro razviti in čeprav je Slovenija v primerjavi z Nemčijo še zelo »mlada« država glede vstopa v EU, je treba poudariti, da sta njena gospodarska rast in razvoj primerljiva z nemškim. Politiko Vlade RS na trgu dela v času gospodarske krize lahko ocenimo kot premalo pogumno in premalo usmerjeno v dvigovanje konkurenčnosti na svetovnih trgih ter v premagovanje bistvenih strukturnih problemov slovenskega gospodarstva. S sprejetjem reform je Nemčija naredila pomemben korak k izboljšanju delovanja trga dela in zmanjšanju dolgoročne brezposelnosti. Nemčija si s Hartzovo reformo prizadeva, da bi posodobila politiko na trgu dela in rešila problem brezposelnosti. Kot pomembna reforma v Nemčiji je tudi t. i. Agenda 2010, ki je predstavljala sliko Nemčije v letu 2010, da naj bi to bila država z visoko gospodarsko rastjo in solidnim državnim proračunom ter ekonomsko dinamična država, ki je tudi vodilna v raziskavah in razvoju. Vse to so težnje in cilji nemške vlade in programa reform. Glede tega se Nemčija definitivno bolj zavzema za spremembe na trgu dela kot pa Slovenija in ima boljše ukrepe na tem področju.

Sodelovanje, ki družijo Slovenijo in Nemčijo, je prisotno na vseh področjih življenja in delovanja prebivalcev obeh držav. Zadnja leta se zgledno in obetavno sodelovanje med državama odlično razvija, širi in pogloblja. Slovenijo in Nemčijo družijo enaki oziroma sorodni interesi, pričakovanja in ambicije tako na gospodarskem kot tudi na ostalih področjih (Rantzen, 2006, str. 13).

Še nekaj besed o Nemčiji in Sloveniji, kako Nemci investirajo v zaposlene, saj je to pomemben faktor na trgu dela, da so delavci zadovoljni na svojem delovnem mestu, ker potem bolj kvalitetno in produktivno opravljajo svoje delo. Nemčija je največja trgovinska partnerica Slovenije. Za Slovenijo je Nemčija najpomembnejši izvozno-uvozni trg. Poslovna klima v Sloveniji se je v zadnjih letih izboljševala, kar se tiče poslovnega položaja izvoza v Nemčijo, še posebej pa razvoja poslovanja. Veliko slovenskih podjetij ne proizvaja za notranji slovenski trg, ampak za nemškega in posredno svetovnega. Tam pa se je gospodarski položaj še popravil, kar je dobro za slovenski trg, to so na primer proizvajalci avtomobilskih delov, kovinska, farmacevtska in kemijska podjetja. Nemška podjetja veliko investirajo v svoje zaposlene, jih izobražujejo, to pa prinese večjo produktivnost, ki pokrije višje stroške dela. V Nemčiji so podjetja poskušala obdržati svoje delavce in jih dodatno izobraževati, saj so vedela, da bo konec krize prinesel nova naročila in s tem tudi potrebo po visokokvalificirani delovni sili. Za Nemčijo je Slovenija privlačna, ker je sorazmerno blizu in tudi zanesljiva. Slovenija ima številne prednosti. Kar pa nemška podjetja vedno

znova kritizirajo, je slovenska zakonodaja, ki je zelo nefleksibilna. Slovenija in Nemčija predstavljata dva različna trga, na katerih pa se pojavljajo podobni problemi in neskladja na trgu dela.

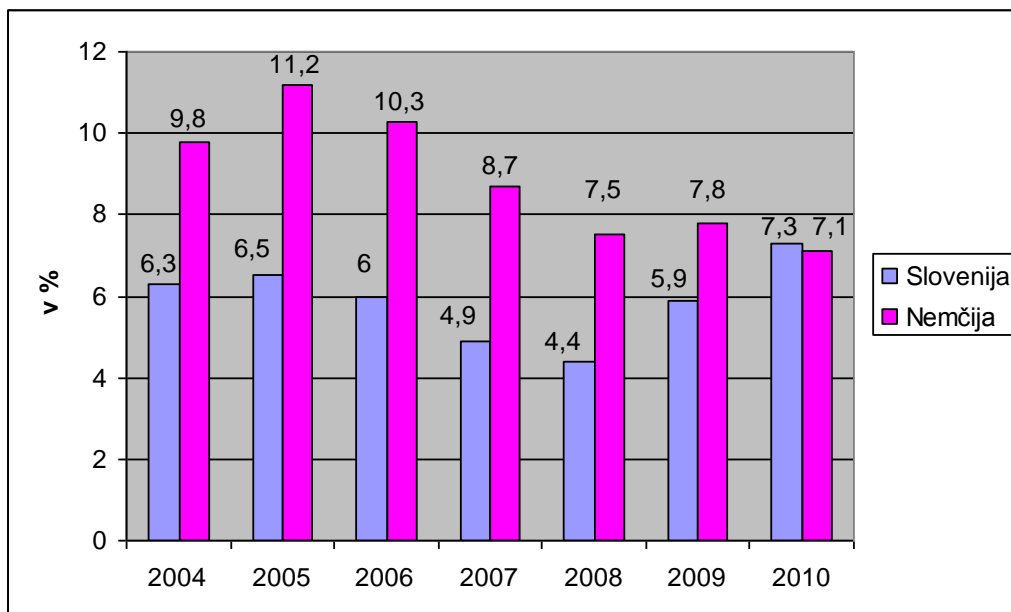
Po podatkih ILO, ki jih spremlja Eurostat, je v spodnji v tabeli prikazana stopnja brezposelnosti v Sloveniji in Nemčiji od leta 2004 do vključno leta 2010. Kot lahko razberemo iz spodnje tabele, ima Nemčija višjo stopnjo brezposelnosti kot Slovenija v letih 2004–2009, v letu 2004 je v bila v Nemčiji za 3,5 % višja stopnja brezposelnosti kot v Sloveniji, in sicer 9,8 %. V letu 2010 pa je imela Slovenija nekaj višjo stopnjo brezposelnosti kot Nemčija, in sicer 7,3 %, Nemčija pa 7,1 %. Za lažjo predstavbo je primerjava stopenj med državama predstavljena še grafično (grafikon 4), kjer se lepo vidijo odstopanja med državama (Eurostat, 2011a).

Tabela 5: Primerjava stopenj brezposelnosti med Slovenijo in Nemčijo v % (2004–2010)

LETO	SLOVENIJA	NEMČIJA
2004	6,3	9,8
2005	6,5	11,2
2006	6,0	10,3
2007	4,9	8,7
2008	4,4	7,5
2009	5,9	7,8
2010	7,3	7,1

VIR: Eurostat (2011).

Grafikon 4: Primerjava stopenj brezposelnosti med Slovenijo in Nemčijo v letih 2004–2010

VIR: Lastni (2011).

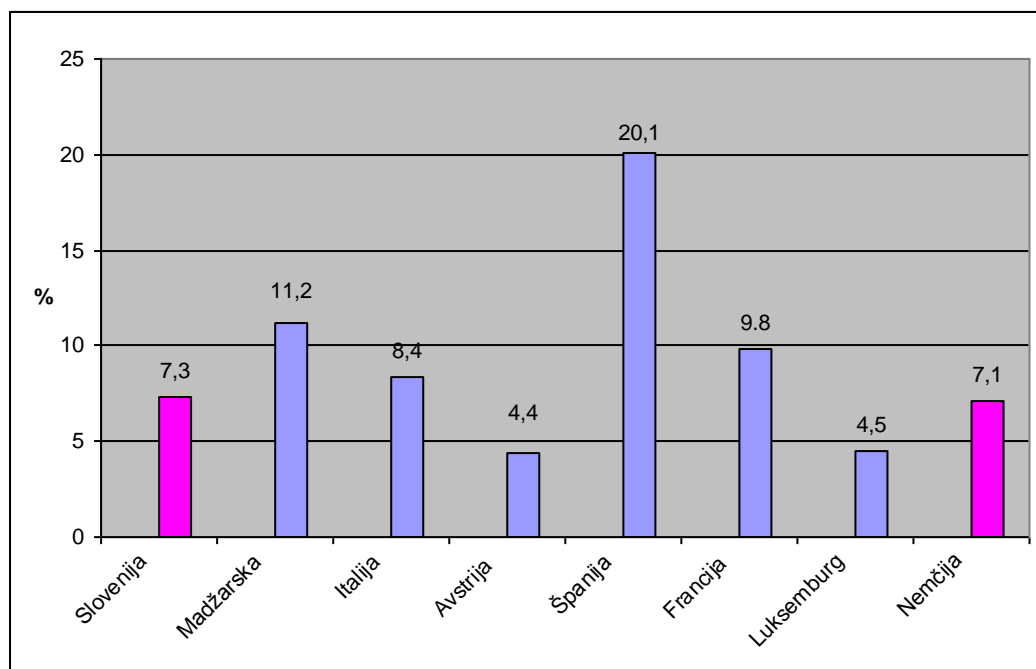
Po podatkih ILO, ki jih spremlja Eurostat, sem naredila tudi primerjavo različnih držav v EU glede stopnje brezposelnosti v lanskem letu. Spodaj je prikazana tabela (tabela 6) stopnje brezposelnih v lanskem letu v različnih državah EU in grafični prikaz (grafikon 5) za lažjo predstavbo. Kot vidimo, sta bili Slovenija in Nemčija glede stopnje brezposelnosti v lanskem letu na skoraj enaki ravni. Najvišjo stopnjo brezposelnosti je imela Španija, in sicer kar 20,1 %, najnižjo pa Avstrija, in sicer samo 4,4 % (Eurostat, 2011b).

Tabela 6: Stopnja brezposelnih v različnih državah konec leta 2010

DRŽAVA	STOPNJA BREZPOSELNOSTI
Slovenija	7,3 %
Madžarska	11,2 %
Italija	8,4 %
Avstrija	4,4 %
Nemčija	7,1 %
Španija	20,1 %
Francija	9,8 %
Luksemburg	4,5 %

VIR: Eurostat (2011).

Grafikon 5: Stopnja brezposelnih v različnih državah konec leta 2010

VIR: Lastni (2011).

7 ZAKLJUČEK

Reforme na trgu dela so pomembne za gibanje na trgu dela. Politika trga dela je bila v letu 2010 soočena z izzivi na področju izobraževanja in usposabljanja brezposelnih in zaposlenih v času krize in preoblikovanja ukrepov za ohranjanje delovnih mest. Zaostrovanje razmer na trgu dela vpliva tudi na naraščanje števila prejemnikov denarne socialne pomoči. Reforme so danes stvarnost Evrope in v sodobnih gospodarstvih predstavljajo tako spremembo institucij, razvojnih strategij in ekonomskih politik, ki zagotavljajo: strukturne spremembe v gospodarskem sistemu, povečanje globalne konkurenčnosti in gospodarske rasti, večjo poslovno prilagodljivost in učinkovitost poslovanja gospodarskih subjektov, povečanje blaginje prebivalstva.

Reševanje vprašanja brezposelnosti mladih je za Evropo eden pomembnejših izzivov. Mladi v EU so populacija s trenutno najvišjo stopnjo tveganja revščine, zato sta spodbujanje vključenosti mladih in njihove aktivne vloge v družbi ključna poudarka politik EU. Število razpisanih mest na poklicnih, srednjih in univerzitetnih šolah bi morali prilagoditi potrebam po delu. Naravnost absurdno je, da šole izvemajo številne poklice, ki imajo majhne možnosti za zaposlitev, namesto da bi število razpisanih mest sledilo in se prilagajalo potrebam po delu. Tako bi imelo več mladih možnost za zaposlitev tam, kjer so potrebe. Vsakomur je treba s pomočjo projektov v okviru Evropskega socialnega sklada ponuditi priložnost za razvoj osebnega potenciala in vključitev na trg dela.

Vprašamo se lahko tudi, kaj bo z mladimi na trgu dela v prihodnosti v Sloveniji. Ali bodo živeli dostojno, kot živimo zdaj? Ali pa se bodo morali vrniti na podeželje in se začeti preživljati z obdelovanjem zemlje, z živinorejo ter upati na mile zime, čim manj neurij ... Ja, to je na žalost realnost, do katere lahko pride. Gojimo upanje, da se bo Slovenija najkasneje v nekaj desetletjih izenačila z najrazvitejšimi državami, članicami EU, in da bomo državljani živeli dostojno in kakovostno življenje. Mladi naj bi po tej formuli imeli svetlo prihodnost. Verjetno smo lahko zmerni optimisti, še posebej zato, ker bo kapitalistični sistem po izkušnjah velike gospodarske krize aktiviral izboljševalne mehanizme in globalni svet vrtel naprej ter našel nove tržne priložnosti za Evropejce, če bo hotel preživeti. Slovenci se bomo v tem dobro znašli, če bomo imeli znanje, uporabili svoje izkušnje, če bomo imeli pogum in se bomo znali povezovati. Naše dostojno življenje in dostojno življenje mladih je odvisno predvsem od tega.

Brezposelnost v Evropski uniji je v veliki meri odraz strukturnih neskladij na trgu dela in vedno bolj tudi posledica svetovne finančno-gospodarske krize. Za spodbujanje zaposlovanja in omejevanja izgube mest so pristojne predvsem države članice. Na ravni Evropske unije je treba zagotoviti usklajeno in pospešeno izvajanje ukrepov posameznih držav. Med osrednjimi cilji evropskega načrta za oživitev gospodarstva je zagotavljanje varnosti za brezposelne, vključno s podporo pri vrnitvi na trg dela. V Sloveniji, ki ima vse

bolj odprto gospodarstvo, so vplivi zunanjih trgov ter posledice prestrukturiranja gospodarstva povzročili, da je vprašanje brezposelnosti postalo eden največjih ekonomskih in socialnih problemov.

Nemčija ima visoko razvit trg dela. Sporazumi med delavskimi skupnostmi in skupnostmi delodajalcev zavzemajo skoraj vsa področja njihovega delovanja in odnosov. Ta sistem sodelovanja zagotavlja visoko stopnjo zaščite delovne sile in se zavzema proti nezaposlenosti na trgu dela. Trg dela v Nemčiji se od slovenskega ne razlikuje dosti. Razmere in problemi, ki se pojavljajo v njegovem delovanju, so podobni kot v Sloveniji, le da je nemški trg bistveno večji in zato tudi težje vodljiv. Moramo pa se zavedati, da je Nemčija za Slovenijo pomemben trgovinski partner.

Korak v smeri reševanja na trgu dela v Nemčiji so tudi reforme, ki so se začele v Nemčiji izvajati z začetkom leta 2003. V javnosti so dobile naziv Hartzovi zakoni in zadevajo predvsem izboljšanje posredovanja zaposlitev z vključitvijo zasebnih posredovalnic dela, poenostavitev delovno-pravnih zakonov, reorganizacijo Zveznega zavoda za zaposlovanje, pospeševanje samozaposlenosti, uvajanje del s skrajšanim delovnim časom in reforme na področju socialnega varstva.

Potrebne spremembe pokojninske zakonodaje narekujejo predvsem demografske spremembe, saj povečanje deleža starega prebivalstva pomeni tudi povečanje potreb in izdatkov za pokojnine. Z reformo pokojninskega sistema pa bi morali zagotoviti tako dolgoročno finančno vzdržnost pokojninskega sistema kot tudi primerne pokojnine za naslednje generacije. Ampak trenutno pokojninske reforme volivci niso podprli, zato bodo vodilni, ki so pristojni na tem področju, morali ubrati drugo pot, ki bo v zadovoljstvo državljanom. Slovenija bo lahko na daljši rok uspešna samo, če se ji bo uspelo pridružiti tistim državam EU, ki se zavedajo velikih političnih, ekonomskih in tehnoloških sprememb, do katerih je prišlo v zadnjih 25 letih, sprememb, ki so ustvarile »en svet« in močno globalno konkurenco, in se tudi odzivajo nanje. Velike globalne spremembe zahtevajo neprestane prilagoditve in spremembe pri tistih, ki želijo ostati uspešni ali se med uspešne uvrstiti.

Kakšne so predlagane rešitve reform na trgu dela v Sloveniji? Če pogledamo sedanjo krizo, ki je povezana z delovnimi mesti, je to kriza brezposelnosti. Povsem mogoče je, da se zelo dolgo ne bomo vrnili na raven zaposlenosti, kot je bila pred krizo. Premik na boljše pa bo mogoč samo z zelo jasnim soglasjem med vsemi zaposlenimi. Jasno je, da se bodo stroški staranja družbe v Sloveniji v naslednjih letih močno povečali. V današnjem času namreč ne bo mogoče preživeti, če ne bomo združevali aktivnosti na področju trga dela in na področju gospodarstva. Nujno je tudi merjenje rezultatov projektov, razpisov in drugih podobnih akcij, če hoče Slovenija izboljšati svoje ukrepe in pripomoči h kakovostnejšemu razvoju trga dela.

LITERATURA

1. ADDISON, John (1997) *Issue of harmonization and regulation*. The Dryden Press, London.
2. ADOMEIT, Klaus (2004) *Die Agenda 2010 und das Arbeitsrecht*. Olzog Verlag GmbH, Munchen.
3. BUŠLJETA, Nataša (2009) *Slovenija v Evropski uniji*. Urad vlade Republike Slovenije za komuniciranje, Ljubljana.
4. DOMADENIK, Polona, KOMAN, Matjaž (2009) *Togost stroškov dela pri prilagajanju gospodarskim gibanjem*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
5. DROBNIČ, Robert (2009) *Slovenski trg dela danes in jutri*. Planet GV, Ljubljana.
6. FERK Barbara (2010) Dohodki in izdatki prebivalstva. V: ČELEBIČ Tanja (ur.) : *Socialni razgledi 2009*, Ljubljana, str. 36.
7. HARTZ, Peter (2002) *Moderne Dienstleistungen am Arbeitsmarkt*. Bundesministerium fuer Arbeit und Sozialordnung, Berlin.
8. KAJZER, Alenka (1996) *Trg dela in brezposelnost v Sloveniji – Doktorska dizertacija*. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
9. KAJZER, Alenka (2010) Trg dela in zaposlovanje. V: ČELEBIČ Tanja (ur.) : *Socialni razgledi 2009*, Ljubljana, str. 25–26.
10. KOVAČ, Bogomir (1990) *Rekviem za socializem*. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
11. MENCINGER, Jože (2008) Mladi in zaposlitev. V: Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (ur.): *Prispevek Evropskega socialnega sklada k vključevanju mladih na trg dela*, Maribor, str. 9–10.
12. MOELLER, Joachim, WALWEI, Ulrich (2009) *Handbuch Arbeitsmarkt 2009*. Institut fuer Arbeitsmarkt – und Berufsforschung, Bielefeld.
13. RANTZEN Gertrud (2006) *Deutsche wirtschaft in Slowenien*. Delegiertenbuero der Deutschen Wirtschaft, Ljubljana.

14. SAMUEL, Lenia (2008) Trenutni položaj mladih v Evropi. V: Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (ur.): *Prispevek Evropskega socialnega sklada k vključevanju mladih na trg dela*, Maribor, str. 7–8.
15. SVETLIK, Ivan, VILIČ KLENOVŠEK, Tanja (1993) *Izobraževanje in trg dela*. Andragoški center Slovenije, Ljubljana.
16. TOŠ, Niko (2006) *Pogledi na reforme*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
17. URBAS, Janez, GERKŠIČ, Tanja (2003) *Gradivo za strokovne izpite*. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Ljubljana.

VIRI

1. Andragoški center Slovenije (2009) *Evalvacija izobraževalne ponudbe formalnih in neformalnih izobraževalnih programov za brezposelne*. Dosegljivo na: http://arhiv.acs.si/porocila/Evalvacija_izobrazevalne_ponudbe_formalnih_in_neformalnih_izobrazevalnih_za_brezposelne.pdf (ACS, 2009)
2. Andragoški center Slovenije (2010) *Brezposelnost v Sloveniji*. Dosegljivo na: <http://arhiv.acs.si/Info-mozaik/2010/28.pdf> (januar, 2010).
3. Andragoški center Slovenije (2011) *Brezposelnost v Sloveniji*. Dosegljivo na: <http://arhiv.acs.si/Info-mozaik/2011/40.pdf> (junij, 2011).
4. Bundesregierung (2011) *Cilj Agende 2010*. Dosegljivo na: http://www.bundesregierung.de/nn_774/Content/DE/Archiv16/Artikel/2005/10/2005-10-21-wirtschaft-im-aufwaertstrend.html (21.10.2005).
5. Bundestag (2010) *Ustvarjanje pogojev za upokojitev*. Dosegljivo na: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/040/1704046.pdf> (1.12.2010).
6. Bundestag (2011) *Situacija na trgu dela*. Dosegljivo na: http://www.bundestag.de/presse/hib/2011_05/2011_211/05.html (25.5.2011).
7. Diplomsko delo (2008) *Trg dela kot dejavnik konkurenčnosti Slovenije*. Dosegljivo na: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/javor3383.pdf (julij, 2008).
8. Državni portal RS (2011) *Brezposelne osebe v maju 2011*. Dosegljivo na: <http://e-uprava.gov.si/ispo/brezposelnost/zacetna.ispo> (17.7.2011).
9. Državna volilna komisija (2011) *Referendum o malem delu*. Dosegljivo na: <http://www.dvk.gov.si/MD2011/MD2011i/index3.html> (31.5.2011).
10. Ekonomska fakulteta, pripravil prof. dr. Janez Malačič (2010) *Ukrepi na področju trga dela v Sloveniji za ohranjanje zaposlenosti*. Dosegljivo na: http://www.gsv.gov.si/fileadmin/gsv.gov.si/pageuploads/Ukrepi_trg_dela.pdf (marec, 2010).
11. Eurostat (2011) *Registrirana brezposelnost*. Dosegljivo na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/database (12.8.2011).

12. MDDSZ (2007) *Načela varne prožnosti*. Dosegljivo na: <http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/5554/> (20.9.2007).
13. MDDSZ (2010) *Zakon o urejanju trga dela*. Dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/word/nk_151210_zutd_mediji.doc (15.12.2010).
14. MDDSZ (2011) *Zakon o delovnih razmerjih*. Dosegljivo na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/delovna_razmerja/zdr/ (2011).
15. SVLR (2008) *Operativni program razvoja človeških virov 2007–2013*. Dosegljivo na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2009/euSkladi/OP_RCV.pdf (Ljubljana, 2008).
16. Vlada RS (2007) *Strateška vprašanja Slovenije: prebivalstvena politika, zaposlovanje, trg dela in javne finance*. Dosegljivo na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/projekti_do_2009/SSGR_07-08/Gradiva_za_posvet.pdf (29.3.2007)
17. Vlada RS (2010) *Slovenska izhodna strategija 2010–2013*. Dosegljivo na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/izhod_iz_krize/IZHODNA_STRATEGIJA.pdf (februar, 2010).
18. Vlada RS (2010) *15 let slovenske države. Reforme – zakaj so potrebne reforme?* Dosegljivo na: <http://www.15let.gov.si/15-let-samostojnosti/dosezki/reforme/> (15. 6. 2010).
19. Vlada RS (2011) *Malo delo*. Dosegljivo na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Strukturne_reforme/Malo_delo_WEB.pdf (1.6.2011)
20. Vlada RS (2011) *Pokojninska reforma*. Dosegljivo na: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Strukturne_reforme/1105_Varna_starost.pdf (3.6.2011)
21. ZRSZ (2010) *Letno poročilo – trg dela*. Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/files/887/poslovni_načrt_2010.pdf (marec, 2010).
22. ZRSZ (2011) *Od osamosvajanja Slovenije dalje*. Dosegljivo na: http://www.ess.gov.si/o_zrsz/predstavitev/zgodovina/1990_do_danes (12.7.2011).